

YESNA

III 42. 181

NAŠ PROGRAM

Prišla je „Vesna“. S seboj prinaša mladost, lepoto, cvetje. Na vsa polja in za vse. Kaj hočemo? Podati hočemo lep, bogato ilustriran družinski list, ki naj nas seznanja s svetovno in domačo umetnostjo. Zato bomo prinašali poleg leposlovnih stvari poročila o kulturnem in družabnem življenju sedanjega sveta, posebno naših slovanskih narodov. Prosti smo v svoji lastni samostojni državi in treba je, da začnemo v vsakem oziru samostojno življenje. Doslej smo bili zvesti odjemalci nemške kulture — poslej moramo na vseh poljih razvijati svoje sile. Ta razvoj se mora vršiti v novem jugoslovanskem duhu, zato se mora iznebiti tujih vplivov in se približati domači narodni kulturi, ki naj skuša ustvariti stalno zvezo z narodno umetnostjo vsega našega juga. Zato bomo domači umetnosti, narodnim vezeninam, slogu, in ročnim izdelkom posvečevali posebno pozornost ter skušali s tem pospeševati domačo umetno obrt. S tem v zvezi je dekorativna umetnost naš intérieur, naš dom, naš salon, naša hiša. Pri tem ne bomo pozabili na našo upodabljalno umetnost in bomo prinašali slike naših domačih umetnikov — kolikor bo mogoče pa bomo seznanjali naše čitatelje s slovansko upodabljalno umetnostjo sploh. Ako se list razvije po naših sedanjih načrtih, bomo prinašali stalne umetniške priloge.

Biti hočemo družaben list, to je, podajati hočemo slike iz našega družabnega življenja. Podajali bomo poročila iz naših gledališč, koncertov in drugih umetniških prireditiv.

Naj nikogar ne moti, da smo sprejeli v svoj program tudi modo. Potreba domačega modnega lista se je čutila že dolgo in treba je tudi v tem oziru ustvariti nekaj svojega. Naš ženski svet naj ima v „Vesni“ svoj list, zato bomo prinašali poročila o naših ženskih društvih in poseben oddelek smo določili za naše malčke, da bodo tudi oni deležni naših darov. — Naša prva številka naj kaže na splošno naš program, ki ga bomo izpolnili na to in na ono stran. Kar se je že dolgo obetal in še dalje želelo — se je uresničilo. „Vesna“ je prišla med nas. Odprimo ji svoj dom in pozdravimo jo z radostjo. Prinaša nam novo življenje. Od nas je odvisno, ali bodo bogati njeni darovi. Cvetja nosi v sebi dovolj — od vas bo odvisna nje radodarnost.

Začenjamo po dolgi pripravi, ne brez ovir in ne brez nad. Kdor pozna današnje razmere, ve, da je fisk takega lista zvezan z velikimi stroški. Nismo se jih ustrašili, želeli smo dati Slovencem list, ki nam bo delal čast doma in pred svetom, zato smo mu dali kar najlepšo zunanjo obliko. Želimo, da bi bila „Vesna“ res lepa in mlada, vzorno ilustriran slovenski list. Vse to pa smo delali v nadi, da bo naša javnost list z radostjo pozdravila in ga bo sprejela tako, da mu omogoči nadaljni razvoj, ki naj prinese lepih sadov naši narodni kulturi.

Vabimo na sodelovanje vse, ki žele kaj dobrega in lepega povedati k našemu programu.

Vkljub visokim stroškom smo skušali ohraniti listu nizko ceno, da bo dostopen vsem slojem.

Današnji čas je preplavljen z dnevnim časopisjem — naj sredi tega listja prinaša „Vesna“ vedno sveže cvetje domače duševne kulture.

Naj se v nji nam razkriva svet narodne in slovanske umetnosti.

Naj se v nji kaže življenje kulturnega naroda.

Državna licejska knjižnica
v Ljubljani

„Vesna“

List se naroča pri upravnistvu „VESNE“ v Ljubljani
Miklošičeva cesta 16 (pisarna Delniške tiskarne)

Cena listu:

- Posamezna številka . . . . . 32 K
- U letnem naročilu (za najmanj četrt leta in neposredno pri upravnistvu naročen) . . . . . 30 K

List urejujeta: Dr. IVAN LAH in prof. IVAN VAUPOTIČ

VESTNA

III
42. 181

UREDNIŠTVO „VESNE“ SE NAHAJA V LJUBLJANI
MIKLOŠIČEVA CESTA 16/I

UPRAVNIŠTVO „VESNE“: LJUBLJANA
MIKLOŠIČEVA CESTA 16 (PISARNA DELNIŠKE TISKARNE)

CENA LISTU:

POSAMEZNA ŠTEVILKA . . . . . 32 K
V LETNEM NAROČILU (ZA NAJMANJ ČETRRT LETA
IN NEPOSREDNO PRI UPRAVNIŠTVU NAROČEN) 30 K

OPOMBA: KROJI NORMALNE VELIKOSTI SO NA RAZPOLAGO PO
PRIMERNIH CENAH

VSEBINA:

Naš program	1
<i>J. E. Rubin</i> : Nezgoda	2–4
Petindvajsetletnica gospe Irme Polakove	5
<i>Dr. Ivan Lah</i> : Božena Nemcova (1820–1920)	6–10
<i>Arh. ing. Rado Kregar</i> : Naš dom	11–14
Našim malčkom:	
<i>Vida Jerajeva</i> : Roparski grad	15
Mara plete	15
Naše marijonetno gledališče	15–16
Ročna dela in njih pomen	17–18
Pred poletjem: Modne slike	19–24
<i>A. D. Crassus</i> : Pariško pismo	26
Modne slike: Pri igri	27
Gospodom	28
O modi	29
Naša ženska društva	29–31
Književna poročila	32

UREDNIKA: DR. IVAN LAH IN PROF. IVAN VAVPOTIČ

TISKA DELNIŠKA TISKARNA, D. D. V LJUBLJANI

373

21.

„VESNA“

ILUSTRACIJSKA KULTURNA IN MODNA REVISTA
IZDAJA KONSORCIJ VESNE
V LUBLJANI

NAŠ PROGRAM

Prišla je „Vesna“. S seboj prinaša mladost, lepoto, cvetje. Na vsa polja in za vse. Kaj hočemo? Podati hočemo lep, bogato ilustriran družinski list, ki naj nas seznanja s svetovno in domačo umetnostjo. Zato bomo prinašali poleg leposlovnih stvari poročila o kulturnem in družabnem življenju sedanjega sveta, posebno naših slovanskih narodov. Prosti smo v svoji lastni samostojni državi in treba je, da začnemo v vsakem oziru samostojno življenje. Doslej smo bili zvesti odjemalci nemške kulture — poslej moramo na vseh poljih razvijati svoje sile. Ta razvoj se mora vršiti v novem jugoslovanskem duhu, zato se mora iznebiti tujih vplivov in se približati domači narodni kulturi, ki naj skuša ustvariti stalno zvezo z narodno umetnostjo vsega našega juga. Zato bomo domači umetnosti, narodnim vezeninam, slogu, in ročnim izdelkom posvečevali posebno pozornost ter skušali s tem pospeševati domačo umetno obrt. S tem v zvezi je dekorativna umetnost naš interieur, naš dom, naš salon, naša hiša. Pri tem ne bomo pozabili na našo upodabljačo umetnost in bomo prinašali slike naših domačih umetnikov — kolikor bo mogoče pa bomo seznanjali naše čitatelje s slovansko upodabljačo umetnostjo sploh. Ako se list razvije po naših sedanjih načrtih, bomo prinašali stalne umetniške priloge.

Biti hočemo družaben list, to je, podajati hočemo slike iz našega družabnega življenja. Podajali bomo poročila iz naših gledališč, koncertov in drugih umetniških prireditev.

Naj nikogar ne moti, da smo sprejeli v svoj program tudi modo. Potreba domačega modnega lista se je čutila že dolgo in treba je tudi v tem oziru ustvariti nekaj svojega. Naš ženski svet naj ima v „Vesni“ svoj list, zato bomo prinašali poročila o naših ženskih društvih in poseben oddelek smo določili za naše malčke, da bodo tudi oni deležni naših darov. — Naša prva številka naj kaže na splošno naš program, ki ga bomo izpolnili na to in na ono stran. Kar se je že dolgo obetal in še dalje želelo — se je uresničilo. „Vesna“ je prišla med nas. Odprimo ji svoj dom in pozdravimo jo z radostjo. Prinaša nam novo življenje. Od nas je odvisno, ali bodo bogati njeni darovi. Cvetja nosi v sebi dovolj — od vas bo odvisna nje radodarnost.

Začenjamo po dolgi pripravi, ne brez ovir in ne brez nad. Kdor pozna današnje razmere, ve, da je fisk takega lista zvezan z velikimi stroški. Nismo se jih ustrašili, želeli smo dati Slovencem list, ki nam bo delal čast doma in pred svetom, zato smo mu dali kar najlepšo zunanjo obliko. Želimo, da bi bila „Vesna“ res lepa in mlada in vzorno ilustriran slovenski list. Vse to pa smo delali v nadi, da bo naša javnost list z radostjo pozdravila in ga bo sprejela tako, da mu omogoči nadaljni razvoj, ki naj prinese lepih sadov naši narodni kulturi.

Vabimo na sodelovanje vse, ki žele kaj dobrega in lepega povedati k našemu programu.

Vkljub visokim stroškom smo skušali ohraniti listu nizko ceno, da bo dostopen vsem slojem.

Današnji čas je preplavljen z dnevnim časopisjem — naj sredi tega listja prinaša „Vesna“ vedno sveže cvetje domače duševne kulture.

Naj se v nji nam razkriva svet narodne in slovanske umetnosti.

Naj se v nji kaže življenje kulturnega naroda.

„Vesna“

J. E. Rubin:

Nezgoda

Ko se je gospa Ana pripeljala na letovišče v S., se ji je dogodil sledeči slučaj: Ko je stopala iz vagona in je z eno roko držala svojega dečka, z drugo roko pa neke otroške igrače in druge malenkosti, je na stopnicah skoraj omahnila in pri tem ji je padla ročna torbica na tla: torbica se je pri padcu odprla in iz nje so se izvalile razne drobnarije. To je videl mlad bled študent, ki je istočasno izstopil iz sosednega vagona z malim kovčgom v roki. Takoj je začel pobirati raztresene stvari: gospa Ana je med tem postavila svojega dečka s stopnic na tla in je tudi začela pobirati: pri tem ji je nagajal šal in ko ga je hotela popraviti, se je z glavo skoraj zadela v študenta, ki se je bil pravkar sklonil s pobranimi stvarmi in ji jih je ponujal s prijaznim: «Prosim».

Tako pride ena nesreča redkokdaj sama in gospej Ani se je zdelo, da se je začelo njeno letoviško življenje z nezgodo. Bila je v veliki zadregi in je zardela tako, da je čutila pekočo rdečico na obrazu.

«Hvala», je rekla študentu in ko se je pri tem nehote ozrla v njegov obraz in je začutila, da se je dotaknila tudi njegove roke, ko ji je izročil njene stvari, je zardela še bolj in celo v srcu se je zganilo nekaj tako neprijetnega, da se je čudila sama svoji občutljivosti in dovezetnosti. Bila je poročena že štiri leta in to ni bil prvi mož, ki ga je videla v svojem življenju! In tak mlad študent. Kolikokrat se je z drugimi šalila in zabavala brez zadrege in med njimi so bili tudi taki, ki so znali predrzno pogledati v oči in prijeti za roko. Obvladala je vedno svojo okolico s ponosom in samozavestjo, ki je kazala, da ne pozna nikogar razven svojega moža. Tu pa pride mlad, boječ študent in jo skoraj spravi iz ravnotežja zaradi malega kavalirstva, ki je bilo pravzaprav tudi nepotrebno. Pobrala bi bila lahko vse sama. Toda med tem so bili vsi potniki izstopili, peron se je napolnil; vse se pomikalo proti izhodu, kjer so stali postreščki in izvoščki in klicali imena raznih hotelov. Gospa Ana se je ozrla in je videla, da tudi študent izginja v gnječi. Toda v tem trenutku se je ozrl tudi on in gospej Ani je bilo zelo neljubo, da sta se njiju pogleda srečala. «Navsezadnje si bo celo mislil»... Poklicala je nosilca za prtljago, prišla je dečka za roko in je odšla za množico. Pred postajo je sedla v izvoščka, zaklicala je: «vila Hojar», in voz je zdrčal po lepi beli cesti ob jezeru. Deček je veselo skakal v vozu poleg nje in ko sta prehitevala ljudi, ki so šli peš po cesti, sta dohitela tudi študenta s svojim malim

kovčgom v roki. Gospa Ana se je ozrla na drugo stran, kakor da je zagledala nekaj zelo važnega, toda na ovinku bi bil izvošček skoraj zadel ob voz, ki je pridiral nasproti in v tem trenutku jo je tudi deček prijel za roko in ji je rekel:

«Glej!»

Ozrla se je nehote — kazal je na študenta, ki si ga je bil zapomnil. Skoraj se je posmejela, kajti tudi študent je pogledal dečka, ko se je med tem voz za trenutek ustavil. Bilo ji je skrajno neprijetno, sama ni vedela zakaj — k sreči je izvošček zopet pognal konja v dir.

Ko je zvečer sedela gospa Ana na balkonu pred svojo sobo in je gledala po tiho valujočem jezeru, se je spomnila na ta slučaj in se je veselo nasmehnila sama svoji trenutni zmedenosti na postaji, ki se ji je zdela otroško neumna in nepotrebna. Med tem ji je lezel deček v naročje in je v svoji modrosti vprašal z vso resnostjo:

«Mamá, kje spi oni gospod?»

«Kateri?»

«Oni, veš, na kolodvoru».

«Jaz ne vem, srček. Ti spiš pri meni, kaj ne», in poljubila ga je na polna lička tako krepko, da je pozabil na svoje vprašanje.

Jezero je sanjalo v tihih mrakovih, ki so legali po njem: nebo se je pokrilo z zvezdami: noč se je razprostrela čez zemljo: gospa Ana je odšla spat. Bila je utrujena od vožnje. In vendar je še pred spanjem pomislila na ta neumni dogodek; zdelo se ji je smešno, da jo je mogla taka malenkost vznemiriti... In vendar je čutila še vedno ono pekočo rdečico na licu in oni neprijetni občutek v srcu. Čemu? Saj ni več v onih letih, ko je vsak pogled nevaren. Saj je žena... Res. Zdelo se ji je, da je zelo vroče v sobi. Odprla je okno. Dolgo je prekladala vročo glavo po vzglavju, predno je zaspala.

«To je nervoznost», mislila je, «sedaj šele čutim, kako sem potrebovala izpremembe in počitka». Dasi ni verjela svojim besedam, se je vendar počasi pomirila in vse je izginilo v mirni noči. Toda v sanjah se ji je zdelo, da se je od nekod pojavil študent in je tiho švignil s svojim bledim zamišljenim obrazom mimo njenih oči.

Drugo jutro je gospa Ana vstala precej pozno in je urejala svoje stvari v sobi. Deček je stal na balkonu in je gledal po promenadi, kjer so se zbirali letoviščarji na jutranjem sprehodu.

«Mamá, mamá», je zaklical, kakor da vidi kaj posebnega. Prihitela je na balkon. Da, tam po promenadi je šel študent bled in zamišljen, kakor se je bil pojavil po noči v sanjah. Šele sedaj se je zopet spomnila na vse, nevoljno je pogledala na drugo stran in je odšla v sobo.

«Mamá, pojdiva na sprehod», je prosil deček.

«Tako, tako».

Ko je stala pred zrcalom in primerjala svoj klobuk, je v zadregi zardela, ker se ji je zdelo, da je zalotila sama sebe pri zahrbtni misli:

«To vendar ni nič posebnega», si je ugovarjala, «to je povsem naravno. Bog ve, kaka gospoda je zbrana tu: zato je treba misliti na družbo. Prvič na promenadi: spodobi se najlepša obleka. Mar mi je študent! In če bi, kaj zato? Tudi na letovišču je treba družbe: to je mlad človek, ki dela kavalirske usluge brez drugih namenov. Nisem prišla za to, da bi se dolgočasila...»

Vzela je dečka za roko in je odšla na promenado. Na promenadi je bilo živahno: godba je igrala, solnce je svetilo skozi mlado jutranje ozračje, ljudje so se sprehajali v veselih pogovorih. Odšla je proti godbi. Šla je mimo neznanih obrazov in se ni zmenila za par gospodov, ki so se ozrli za njo. Bilo ji je skoraj neprijetno. Odšla je preko parka na drugo stran, da bi si od daleč ogledala novi svet. Ko je stopala po nasutih belih stezah med nasadi, je iskala primernege mesta v zatišju, kjer bi se vsedla in nemoteno opazovala življenje na promenadi. Tam v senci grmov se je pokazala bela klop. Odšla je tja: zavila je proti klopi. Kdo sedi tam? Študent. Naslonil se je vznak na klop in je gledal proti solncu. Ko je začul stopinje po pesku, se je ozrl, zagledal je svojo včerajšnjo znanko in je posegel po klobuku. Toda roka se je ustavila in ni pozdravil. Bil je v vidni zadregi, kajti v resnici ji ni bil predstavljen in je ni poznal. Zato se je ozrl na drugo stran. Gospa Ana je prepozno zapazila študenta, da bi bila zavila na drugo stezo. Zato je obstala za trenutek in je ogledovala rožni grm, ki je v resnici ni prav nič zanimal. Čutila je pekočo rdečico na obrazu in čuden nemir v srcu. Jezila se je sama nase. Odšla je po stezi nazaj in si je poiskala klop v senci košatih kostanjev. In vendar si je očitala svojo bojzljivost:

«Čemu sem se vrnila? Šla bi bila naprej in bi bila sedla na isto klop. Klopi so za vse goste. Lahko bi se spustila ž njim v pogovor. Prijetnejše je, če ima človek družbo. Pogovori se o tem in onem. In končno: spoznala bi, kdo je. Sedaj je konec, kajti njemu se bo zdelo, da mi ni do njegove družbe.»

Bila je nevoljna sama nase in ni vedela, kaj bi počela. Nazadnje si je ugovarjala:

«Čemu se ukvarjam s temi vprašanji? Kaj meni do njega? Ako je usojeno, dovolj je še časa.»

Odšla je po parku na sprehod, ogledovala si je nasade in ljudi in se je kmalu vrnila domov, kjer je takoj napisala možu pismo, da je srečno dospela na letovišče, in da je popolnoma zadovoljna.

In vendar se je še ta dan zgodilo nekaj, kar jo je znova razburilo. Ko se je vračala zvečer s sprehoda, je zagledal deček na klopi pod kostanji študenta in se mu je približal: gledal ga je s svojimi veselimi otroškimi očmi tako radovedno, da se je študent posmejal in mu pokimal. Deček je mislil, da je na ta način napravil novo znanje in je hotel oditi k študentu, da bi se ž njim razgovarjal. Gospa Ana ga je morala poklicati:

«Vlado!»

Deček pa s tem ni bil zadovoljen: hotel je ostati.

«To je oni gospod», je rekel, «ki ti je pobral torbico.»

«Vem, vem.»

«A zakaj ne govoriš ž njim.»

«Saj ne mara za naju.»

«Mara, mara. Meni se je posmejal.»

«Jaz ga ne poznam.»

«Poznaš ga, veš na kolodvoru...»

«Da, da, drugikrat bomo sedli k njemu.»

Prijela ga je za roko in ga odvedla s seboj. Hotela ga je s svojo obljubo pomiriti in je odšla domov, kjer je sedla na balkon in je dolgo gledala, kako je legal mrak po cvetočih nasadih letoviškega parka.

Toda deček si je obljubo zapomnil. Želel si je družbe: otroci, ki so skakali po parku, so se mu zdeli tuji, študent pa se mu je zdel znanec, ki je napravil mami uslugo. Kadar sta hodila po parku, ga je iskal s svojimi živimi očmi in ko ga je zagiedal kje samotnega na klopi, je hotel oditi k njemu. Morala si je izmišljati vedno nove izgovore. Opazila je, kako jo je študent gledal od daleč in očitala si je, da mu dela krivico, ker se ga izogiblje.

«A zakaj ne pride sam», si je govorila na tihem, «spodobi se, da pride sam in se predstavi.»

Bilo ji je neprijetno hoditi na promenado, ker se ni hotela srečati ž njim: kadar je šla mimo njega, je gledala v stran, da bi se njuni pogledi ne srečali. Deček pa se je obračal za njim in se je smejal. Bilo je skoraj smešno. In vendar je zvečer, ko je posedala na balkonu, nehote mislila nanj. Prišla je taka lepa čudna misel, kakor da je priplavala iz parka ob jezeru in jo je motila. Zdelo se ji je, da ga vidi tam na klopi v polmraku, kjer posedla sam, zamišljen, tih, kot da govori z mrakom okoli sebe. Ali misli nanjo? Ali?... Čemu te neumne misli! Nekoč je sedela na vrtu, deček pa je odhitel v park. Vrnil se je vesel in zadovoljen:

«Mamá, govoril sem z onim gospodom.»

«S katerim?»

«Z onim, ki se poznamo, veš, s kolodvora.»

«Kaj si govoril?»

«O šoli, o ladjah — on zna veslati, veš?»

«In kaj še?»

«O tebi.»

«O meni?»

«Da, vprašal je, kaj mamá dela.»

«To je vprašal? Saj me ne pozna.»

«Pozna. Kako bi ne poznal, veš, takrat na kolodvoru...»

«To je bilo mimogrede. A kaj si ti rekel?»

«Rekel sem, da si obljubila, da sede va enkrat k njemu na klop.»

«To si rekel?»

«Da.»

«A kaj je on rekel?»

«Nič. — Rekel je, da si pridna.»

«To je rekel!»

Bilo ji je neprijetno. Kaj sedaj? Kako naj se mu izogne? Ali naj se seznanj ž njim! Imela je nemirno noč. Sama ni vedela, zakaj se toliko vznemirja zaradi take malenkosti. Nazadnje je sklenila, da se prepusti usodi: bodi, kakor hoče.

Drugi dan ni šla na promenado. Pisala je možu pismo, naj jo v nedeljo obišče. — — —

V nedeljo je šla z možem po promenadi. Njen mož je bil velik človek, resen in marljiv, brez zanimanja za stvari, ki se niso tikale njegovega podjetja. Stopal je ob nji ponosno in samozavestno ter ji razlagal svoje vsakdanje zadeve. Gospa Ana se je ozirala in je zapazila študenta, ki je šel preko parka in je gledal za njo. Tudi deček ga je opazil.

«Mamá, glej, študent», je vzkliknil.

Mož se je ozrl in je zagledal študenta, ki je obrnil korak v drugo stran.

«Kdo je to?» je vprašal mirno.

«Ah, nič, neki študent», je odgovorila v zadregi in je vsa zardela. «Vlado se je seznanil ž njim».

Mož je umolknil in pogovor se je zatikal. Bilo je neprilичno. Ona je iskala besedi, da bi govorila o čem. Bilo je vse tako zmedeno in neumno. On je postal redkobeseden in zdelo se je, da ga moti neka misel. Tako je prešel ves dan. Zvečer se je mož odpeljal in o njegovem slovesu je bilo nekaj neiskrenega. Njegove besede so bile hladne in njegovi pogledi so bili skoraj neprijazni.

«Pazi na otroka», ji je rekel, ko je stopal v vlak.

Hotela mu je povedati vse, a zdelo se ji je preotročje. Zato je molčala. In ko se je vlak že premikal in ji je on z roko pomigal v slovo, je obstala na peronu in se je zdela sama sebi zelo zapuščena.

Ko sta se z dečkom vrnila na vilo, je sedla na balkon in je dolgo premišljala. Zunaj je dihala lepa poletna noč, park je vabljivo šepetal, jezero je sanjalo o daljnih zvezdah, ki so se zrcalile v njem.

«Mamá, zakaj je bil papa tako hud?», je vprašal deček.

«Zakaj, ne vem, dragi moj».

Prijela je dečka v naročje in ga je krčevito objela. Zdelo se ji je, da bi se razjokala. V tem trenutku se ji je zdelo, da bi bila srečna, ko bi sedel on — študent — poleg nje in bi govorila ž njim. Sedel bi tako lahko vsak večer in bi se pogovarjala: bogve zakaj in bogve o čem. Imela bi mu toliko povedati! Začutila je praznoto življenja. Bila je sama, in želela si je lepih sanj.

Prepustila se je svojim mislim in je zasanjala. Priznala je vse, vse. Jutri!

Drugi dan je šla gospa Ana po promenadi z veselim, lahkim korakom. Zagledala je študenta in je krenila k njemu. On pa je pospešil korak in je odšel v drugo stran.

Sedla je na klop in se je zasmejala s čudnim smehom. Vse sanje pretekle prečute noči so izginjale v nič: vse pritajeno koprnenje, nemir in šepetanje preteklih dni je bilo, kakor nekaj lepega, kar se je bližalo in je odšlo... Mimo nje pa je hodila vesela družba z glasnim smehom in pogovorom.

«Kako srečni so ljudje», je pomislila. Ona je bila nesrečna. In zaradi take malenkosti...

Zvonimir Rogoz, član Narodnega gledališča v Ljubljani

Petindvajsetletnica gospe Irme Polakove

Ko smo jo zopet zagledali na našem odru, smo se spomnili onih naših časov pred 25 leti. Četrto stoletje! Leta 1892. smo odprli svoje deželno gledališče in tam so nastopili oni naši igralci, ki so se vzgojili še na čitalniškem odru. Tudi del starega repertoarja so prinesli s seboj, saj «Ljubljana»

takrat še ni bila tako moderna, da bi bila zahtevala svetovni umetniški repertoar. Zabavala se je rada pri dobrih burkah in ljudskih igrah. «Čevljar baron», «Lumpacij vagabund», «Od stopnje do stopnje», «Janko in Metka», «Valvazorjev trg št. 6» itd. Seveda so imeli radi tudi petje na odru. Pesem in kuplet sta dajala igri posebno vrednost. Počasi se je razvijala opereta. «Devet hčera pa za nobeno moža» in druge so tvorile prehod k «Mamzelle Nitouche». V tem času se je pojavila na slovenskem odru nova zvezda — Irma Polakova. Rojena igralka, obdarjena od narave z vsemi darovi, ki so potrebni «zvezdi»; si je takoj pridobila ljubljansko občinstvo. Bila je še deklica, ko je že začutila, da bo oder njen svet. V svojih lepih šestnajstih letih je bila oboževana od neštetihih mladih src, ki so se klanjala njeni lepoti. Njej pa se je zazdel preozek ljubljanski svet; začutila je, da s svojim talentom lahko doseže uspehe v svetu. A v njej je bilo toliko pristno našega slovenskega. Ostala je doma in je žela triumfe v «Lepi Heleni» in drugod. Nazadnje jo je zvalil Zagreb in tam je ostala. Udomačila se je tako, da ji oni pravijo «naša Polakica» in ob svojem 25. jubileju jim je tudi ona priznala, da hoče ostati «sva vaša Polakica». Od mlade igral-

ke se je povzpela Irma Polakova do prvovrstne subretke in pozneje do operne pevke. Njen živi temperament more največ ustvarjati v dobri opereti — ker se tu razvijejo njene posebne igralske zmožnosti. Ob jubileju je prišla tudi med nas. Gledališče je bilo že nekaj dni prej razprodano. Pela je Marinko v «Prodani nevesti». Po prvem dejanju ji je ob ogromnem aplavzu občinstva čestital Danilo, tovariš njenih mladih let na našem odru. Jubilantka se je zahvalila za pristrčen sprejem in je rekla, da je še vedno zvesta Slovenka in da ljubi svojo domovino... Zakaj pa ne! Seveda, Zagreb je bolj velikomesten in vemo, da ji tam bolj ugaja. Pravijo, da je mladost dar bogov in njej je bil ta dar naklonjen v obilni meri. Še je sveža in mlada. Žal, da ta večer druge vloge niso bile tako prvovrstne, da bi se bila lahko popolnoma razvila. Zato je v «Mamzelle Nitouche» vzbudila v nas polno mladih spominov, na

katere se gotovo tudi sama rada spominja — na ljubljanske čase pred 25 leti, ko smo z našimi domačimi silami prvič skušali spraviti na oder svetoven repertoar. Da se je naše gledališče takrat tako lepo razvijalo, je bila kolikortoliko tudi njena zasluga, ker je igrala vloge v dramih, operi in opereti in je bila ena tistih sil, ki omogočujejo gledališkemu ravnatelju uspehe v najbolj pisanem repertoarju. Gospod Danilo je želel jubilantki, da bi še dolgo delovala na odru, ki je postal njen svet, in da bi ostala vedno, kot je bila... Pridružujemo se tej gratulaciji.

Dr. Ivan Lah:

Božena Nemcova

(1820—1920)

Preteklo leto so slavili Čehi stoletnico svoje pisateljice Božene Nemcove. Pri nas smo ta jubilej omenili le mimogrede. Edino mestni licej v Ljubljani je proslavil spomin te slovanske pisateljice s primerno slavnostjo. Gojenke liceja so okrasile risalnico z venci in zelenjem:

Dne 5. februarja t.l. je slavil bratski češki narod stoletnico rojstva svoje največje pisateljice Božene Nemcove. Zdelo se nam je primerno, da tudi naš učni zavod, ki je središče narodne ženske vzgoje na Slovenskem, proslavi ta spomin. Saj Božena Nemcova ni samo češka

Božena Nemcova (1820—1920)

V ospredju je visela slika pisateljice, ob strani pa sta bili dve podobi; ena je predstavljala pisateljico kot 17letno deklico, druga pa je kazala prizor iz «Babice». Slavnost je otvoril ravnatelj Jug, ki je pozdravil prisotne zastopnike češkoslovaškega konzulata, nato je dr. Lah govoril sledeči govor:

pisateljica, njeno ime je znano daleč v kulturnem svetu, njena «Babica» je prevedena skoraj v vse evropske jezike in mi Slovenci smo bili med prvimi, ki smo dobili v prevodu ta biser češke literature. Zato naj bo posvečen ta skromni spomin tej veliki slovanski ženi, ki je z enako ljubeznijo objemala v sebi ves tedanji mladi slovanski

svet in ji tudi slovenska zemlja ni bila tuja. Leta 1856. je namreč prišel njen mož kot politični preganjanec na Koroško, v Beljak, in je iskal po naši slovenski zemlji sebi sorodnih duš. In res jih je našel. V župniji na Gorjah je bil takrat župnik, naš navdušeni Ilirec in propagator vseslovanske misli, Matija Majar Ziljski. Iz pisma, ki se je nam ohranilo, vidimo, da se je Božena Nemcova potom svojega moža seznanila z Matijo Majarjem in si je z njim dopisovala. Zanimale so jo slovenske koroške bajke, življenje ljudstva in narodne noše. Žal, da se ta pisma nam niso ohranila. Tako je prišla Božena Nemcova v zvezo tudi z nami, in ko je nekaj let na to izšla njena «Babica», je bila to ena prvih čeških knjig, ki jo je naša nova literarna šola v Celovcu v prevodu podala slovenskemu narodu.

Zanimivo je življenje te žene, ki jo je usoda na čudežen način dvakrat rešila njeni domovini. Njena babica je bila doma iz Krkonoških gor na šleski meji. Tam v ozkih, podgorskih dolinah so živeli stari češki tkalci, ki so med seboj zvesto hranili spomin na staro češko slavo in na stare češke knjige. V te gore je pobegnil češki narod ob času grozne tridesetletne vojne in tu se je ohranilo dobro, nepokvarjeno ljudstvo. «Babica» Božene Nemcove je imela čudno življenje, ki dokazuje, kako se je med temi priprostimi ljudmi ohranila ljubezen do domače zemlje in rodnega jezika.

V svoji mladosti je babica ljubila sosedovega sina, ki pa so ga vjeli pruski vojaki in je moral služiti v pruski vojski. Mlada Madlenka — to je bilo njeno ime, je odšla za njim in sta se poročila. Tako je živela 15 let v tujini in je imela troje otrok. V vojni, ki je nastala med Poljaki, Avstrijci in Prusi, je Juri padel. Pruski uradi so hoteli poskrbeti za ubogo zapuščeno družino, toda Madlenka je povezala v culo svoje stvari, vzela je eno dete na rame, druga dva otroka je vodila za roko in tako se je vrnila čez gore v svojo domovino, da bi ji otrok ne potujčili. Starejšo njeno hčerko, Tereziko, je vzela neka teta k sebi na Dunaj — in to je bila mati Božene Nemcove. Terezika se je na Dunaju poročila z Janom Panklom, ki je bil v službi nekega grofa. Tako je bila nevarnost, da se vsa družina potujči. Tu pa se je zgodilo, da se je grof poročil z vojvodinjo Zagansko, ki je imela svoja posestva na Češkem pri Nachodu, blizu tam, kjer je živela babica. Gospod Pankel je postal oskrbnik tega posestva, in tako se je družina leta 1821. preselila na Češko.

Leta 1820., ob času veselega dunajskega predpusta, se je rodila Panklovim hčerka, ki so ji dali ime Barbara. (Barunka, Betka): to je naša Božena. Njej je sledilo še nekaj bratcev in sestic. Ko je živela družina na knjegininem posestvu Ratibořice, na prijazni pristavi, ki se je imenovala «Staro Belilo», je gospa Panklova povabila k sebi «babico». To je bilo za mlado Barunko odločilnega pomena. S čudovito nežnostjo in ljubeznijo popisuje prihod babice in radost otrok, ko so jo zagledali. Babica se je popolnoma posvetila otrokom; vzgajala jih je in učila, pravila jim je bajke in stare povesti, govorila jim je o tujini in lepoti domače zemlje. Postala je središče vsega življenja v okolici. Vse to je dobro opazovala mlada Božena. Toda leta so hitela in Božena je rastla. Sama tako popisuje svojo mladost:

«Ko bi me bili poznali o času, ko mi je bilo dvanajst ali trinajst let... na to dobo se najrajše spominjam. Veselili so me novi čeveljčki, obleka in mašnice, da se nisem mogla dočakati nedelje, ko bom smela v njih iti v

cerkev. Bila sem vesela, poskočna, na drevesih in na konjih skakati, pretepati se z dečki, loviti se — to je bila moja radost.»

Božena je postala kmalu lepa deklica in začela je čitati knjige.

«Takrat sem najrajše čitala zgodbo o sv. Genovefi in vedno se mi je sanjalo o zakletih princeznah in neverjetnih dogodkih — in moja najljubša misel je bila, da pojdem v samostan in to samo zato, ker sem slišala, da se tam uče kakor študentje, in to bi bilo moje največje veselje.»

«V tej dobi — ni mi bilo niti trinajst let — sem prišla v Chvalkovice, to je trg eno uro oddaljen od doma; pri oskrbniku sem imela hrano in stanovanje, pri učiteljici sem se učila šivati, pri učitelju pa sem se učila klavir in nemščine.

Gospodar, pri katerem sem stanovala — bil je dober prijatelj mojega očeta — je imel krasno biblioteko in to ne le za parado. Shakespeare in Goethe sta bila njegova ljubljena. Poznal je ne le klasike, ampak tudi moderne pisatelje, čital je francosko in angleško in imel je vse časopise. Jaz sem čitala vse noči: Tisoč in eno noč, Claurenove povesti, Van der Velde — to je bila lektura, ki sem jo požirala in česar mi ni gospod dal, to sem si skrivaj vzela iz biblioteke. Toda Clauren se mi je priskutil, vzljubila sem Tromlitza in Schillerjeve drame in začela sem si izpisovati pesmi.

V glavi so se mi mešali resnični in bajni dogodki, sanjala sem po poti, ako mi je segla knjiga globoko v srce.»

Kakor se vidi, je bila vzgoja Božene povečini nemška in to sama priznava:

«Jaz sem bila bolj po nemško vzgojena in edino moja babica, ta poštena staročeška duša, ki jih še sedaj mnogo najdemo po Češkem (le da se zanje ne zanimamo), me je opozarjala na ljubezen do domovine, pripovedovala mi je staro češko zgodovino, najrajše o Libuši in Přemyslu in mi je skušala priskutiti nemščino.

Dokler sem bila majhna, sem jo poslušala, ko pa sem dorastla, sem se proti temu upirala; zagovarjala sem nemščino, ker so se mi tako priljubile nemške knjige in češke knjige in jezik so se mi zdele manj vredne. Bila sem že mnogo let poročena, ko so mi prišli v roke Tylovi spisi. Ti so ganili moje srce in spomnili so me na mojo dobro babico. Stala je pred menoj jasna in krasna, kakor podoba priproste, iskrene domovinske ljubezni. Spomini na moja mlada leta so jasnejše oživel v moji duši, slišala sem v duhu vse njene besede in pristrčne opomine, premišljala sem vse sama pri sebi in sem spoznala resnico. Tako se je počasi v meni utrdila ljubezen do rodnega jezika in do naroda, iz katerega sem izšla.

Vsak se rad spominja — tako nadaljuje — na one čase, ko je sedel pri nogah svoje matere ali stare pesterne in je ves navdušen poslušal bajke o stekleni gori, o zlatem gradu, o čarobni krasoti dijamantne sobe in o spečih princeznah. Ali bi ne bilo boljše, ako bi se pokazala otrokom poleg teh bajnih svetov tudi resnična preteklost slavnihih dedov.

To se nikoli ne pozabi. Moja babica je bila priprosta žena, toda je znala večinoma celo češko kroniko in je najrajše iz nje pripovedovala. Včasih je pridejala: Vidite, otroci, kako slavna je bila češka zemlja in kako so bili Čehi povsod spoštovani, a zdaj se jim smejejo. Jaz ne

dočakam, a vi morebiti dočakate, da bo drugače. Spomnite se, otroci, pogosto, kako je vam babica pravila, kaj je morala trpeti za češko stvar in ne dajte se zavesti. Jaz se nisem učila nemščine, zavrgla sem dobro življenje in sem šla rajše v kočico na Češkem, nego da bi ostala v tujini. Svoji k svojim, doma je najboljše.

Spomin na te blažene čase mojih otroških let in na te zlatoplodnim zrnem podobne besede, so dragi kameni v okvirju mojega življenja.»

Leta 1837. — torej 17letna — se je Božena poročila s finančnim uradnikom Jožefom Nemcem, ki je bil pošten češki človek. Odšla je z njim v Červený Kostelec, malo mestece v Krkonoših. Od tu je bil njen mož premeščen v Jožefov, znano trdnjavo na severnem Češkem; od tu sta šla v Litomišl in od tu v Polno. Tu v Polni je pri župniku našla Božena one Tylove spise, ki so nanjo odločilno vplivali, kakor smo slišali. Leta 1842. je dobil njen mož službo v Pragi. In tako je prišla krasna, izobrazena 22letna žena v praško družbo. Praga takrat na zunaj še ni bila češko mesto: njena zunanost je bila nemška; toda češka rodoljubna družba se je zbirala v salonih in slovanska misel je vedno bolj rastla. Prirejali so se takozvani «vlastenecke balí», t. j. plesi, kjer se je tudi nežni praški spol učil govoriti češko, kajti ženstvo je bilo do takrat vzgojeno nemško in je po večini le nemško govorilo. Božena je prišla v Prago že kot zavedna Čehinja in je kmalu prišla v krog čeških pisateljev in umetnikov. V njej se je vzbudila: umetnica-pisateljica. Leta 1844. je nastala njena prva pesem: «Moja domovina»:

Ne le mož naj bo ponosen,
da da vse domovju v dar;
tudi žene položimo
svojo žrtev na oltar.

Žene češke, majke češke
bodi nam edina slast
odgojiti našo deco
domovini slavni v čast.

Sama piše o tem: «Moja domovina» — dosti slabi verzi, toda lepših nisem znala — kakor so mi ravno prišli na misel. Bilo je to spomladi leta 1844. po lepi «narodni besedi», in jaz sem se vrnila polna narodnega navdušenja domov. Kar sem pisala, to sem tudi čutila.»

Tako so nastale njene prve pesmi: Povodni mož, Hrepenenje, Moja zvezda i. dr. V njej se je vzbudila bojevnica za narodne pravice. Sama piše o tem: «Bili smo na prehodu na Beli Gori. Vračali smo se domov — zvezde so se svetile — jaz sem šla s (pesnikom) Nebeskym naprej, govorila sva o preteklosti, sedanjosti in bodočnosti našega naroda, in predno smo se razšli, mi je rekel Nebesky, naj naredim pesem na ta predmet. Doma sem še vsa vznemirjena vsled tega resnega razgovora in s polno glavo misli sedela in pisala in zjutraj sem dala pesem — Čejki — hoteli so jo tiskati — toda cenzura je ni dopustila...»

Češki pesnik Jaromir Erben, ki je zbiral narodne pravljice, je vedel, da pozna Božena mnogo narodnih bajk. Zato je prosil, naj mu jih napiše. Božena mu je z radostjo to storila, in tako so nastale njene narodne pravljice, ki obsegajo več knjig in so najlepše, kar ima češka in tudi svetovna literatura na tem polju. Preprostost in naravnost lep naroden jezik, otroško živa domišljija in krasne misli odlikujejo te njene narodne bajke, ki jih je predelala deloma po svoje.

Leta 1845. je odšla Božena z možem iz Prage na Šumavo, na novo službeno mesto, najprej v Domažlice, potem pa v Všerube. Nerada se je ločila iz Prage. Prišla je v ponemčene kraje. Imela je že štiri otroke. Šole v teh krajih so bile nemške. «Moji otroci so šli z jokom v šolo» — piše Božena — «ker so morali imeti nemške abecednike.» Toda tudi tu je našla svoje delo. Šla je med preproste kmetske ljudi na kmetih in je govorila z njimi. Kmalu so jo povsod poznali in ljubili. Popisala je razne šege in navade in življenje na Šumavi. Tudi ti popisi spadajo med vzorna dela češke literature.

Življenje in delo je počasi začelo vplivati na njeno zdravje. Postala je bolehnna in se je morala zdraviti po kopališčih. Med tem se je približalo nemirno 1848. leto. Božena je z radostjo pozdravila novo svobodo. Napotila se je v Prago.

V Pragi je bila med tem revolucija. Tam so se zbrali možje iz vseh slovanskih dežel, da bi se pogovorili med seboj, kako bi uredili naše razmere. To je bil prvi «slovanski shod». Na njem je bilo tudi sedem Slovencev; med njimi naš pesnik Stanko Vraz. Na Vaclavskem trgu je bila slovesna slovanska služba božja. Na to pa so nastali boji, dijaštvo je hitelo na barikade, vojska je obdala mesto in na Prago so streljali topovi.

Božena piše o tem: «Kako žalostno je izgledala ta stolpa Praga, ta naša matica, ta naša sveta Meka, ki jo vsak Slovan vroče ljubi in čarobno o nji sanja... Ko sem zagledala to uničenje mesta, ko sem prišla med naše drage znance in slišala in videla mnenje naših ljudi, bi se bila najrajše v zemljo zagrebla, da bi ne morala vsega tega videti. Toda pravica mora zmagati in če Bog da, bo tudi kmalu zmagala.» Njen mož je bil prestavljen v nemško mesto Liberec. Začelo se je preganjanje onih čeških ljudi, ki so leta 1848. pokazali svojo narodnost. Med temi je bil tudi mož Božene Nemcove. Bil je prestavljen na Slovaško. Božena je odšla za njim. Tu je videla lepe slovaške kraje, spoznala je dobro slovaško ljudstvo, slišala je njegove krasne bajke in pesmi in občudovala njih lepe narodne noše. Tu je napisala novo zbirko slovaških bajk in popisala ljudske šege. Njen mož je bil pod stalnim policijskim nadzorstvom in vsa družina je prišla v denarne stiske. Božena je morala sama skrbeti za otroke. Najstarejši Hynek je bil že 15 let star in je študiral v Pragi. Naenkrat je obolel. Božena je hitela v Prago. Našla ga je v zadnjih trenutkih; drugi dan je umrl. Sama pravi o tem: «To je bila najbolestnejša rana; srce mi je krvavelo. To je bil priden dečko in polagala sem vanj svoje najlepše nade. Bilo je neizmerno škoda tega mladega življenja.»

Profesorji in njeni prijatelji so poskrbeli za pogreb. Ostala je v Pragi. «Nisem vedela, česa bi se lotila, da bi se preživela. Tudi če bi bila pozabila na žalost in hotela pisati, ni bilo nikogar, ki bi bil kaj češkega tiskal. Imeli smo veliko stanovanje, za katero sem morala plačati 120 gld., a nikjer nisem dobila denarja. Morala sem kuriti, da bi se mi otroci ne razboleli, morala sem jim skrbeti za hrano in nisem imela kje vzeti. Ležala sem celo zimo; bilo je slabo z menoj. Mož mi je pošiljal 15 gld. mesečno. Kaj bi s tem? Bilo nas je pet oseb.»

Prišli so zanjo težki časi. Iskala je službe, da bi zaslužila za otroke. Mož je bil penzioniran in odpravljen iz službe. Sama piše: «Skusili smo to leto mnogo stradanja... Tu in tam sem dobila od kakega dobrotnika kako podporo...»

V tej dobi zapuščenosti in bede se je spomnila svojih mladih let. Sama piše: «Po Hynkovi smrti, ko so me zadele vse težave, bolezen, žalost, beda, prevara v ljudeh, ki sem jih smatrala za prijatelje, in je vse to s težo ležalo nad mojo glavo, sem našla med svojimi zapiski listek, ki je bil na njem načrt za «Babico» napisan že pred tremi leti. Čitala sem z večjim in večjim zanimanjem, in kakor nekaka fata morgana se začne pred menoj dvigati jasna slika tihe dolinice do najmanjših podrobnosti, v nji mirno življenje Proškove družine in sredi tega babica kot glavna oseba. Ne morem povedati, kako me je takrat ta spomin, ki me je iztrgal iz trpljenja mojega življenja in me zanesel v srečne čase moje mladosti, pomiril in utolažil. Z veseljem sem se lotila dela. Pobegnila sem v duhu v to samotno hišo k nogam svoje babice, in ko sem slišala njene razumne besede, pesmi in bajke, ko je pred menoj stal njen mili obraz, mislila sem, da sem še deklica, tekala sem v veselih mislih po tratih, gozdih in gajih, obiskala sem te svoje poštene ljudi in pri tem sem pozabila na vso zlobo sveta.»

Tako se je iz težkega razočaranja, ki ga je pisateljica doživela v svetu, v bedi in trpljenju rodila njena najlepša knjiga «Babica».

Spomladi leta 1855. je izšla «Babica» v tisku. V predgovoru piše pisateljica:

Predgovor k «Babici».

Dolgo, dolgo je že od takrat, ko sem zadnjikrat gledala v to mirno obličje, ko sem poljubljala ta blede lica, polna gub, in zrla v modre oči, iz katerih je sijalo toliko dobrote in ljubezni. Dolgo je že od takrat, ko so me zadnjikrat blagoslavljal njene stare roke. — Ni več te dobre starke! Davno že počiva v hladni zemlji!

Toda zame ni umrla. Njena slika se je vtisnila v mojo dušo z vso svojo izrazitostjo in dokler bo ostala zdrava, bo živela v nji! Ko bi znala mojstrsko obvladati čopič, proslavila bi te, draga babica, drugače: ta naris, slikan s peresom — ne vem, ne vem, kako bo komu ugajal. Toda ti si rekla: 'Človek ni na svetu tem, da bi ostal v spominu vsem.' Dovolj naj bo, ako se najde nekaj čitateljev, ki bodo o tebi s tako ljubeznijo čitali, s kakršno sem jaz o tebi pisala.»

In našlo se je mnogo takih ljudi. Bolj ko s čopičem je naslikala pisateljica v krasnem preprostem narodnem jeziku svojo babico in popisala ob nji srečo preprostih narodnih ljudi. Zraven pa je podala živ zglede poštene češke žene in «Babica» si je mahoma osvojila ves narod. Postala je zlata knjiga češke literature. Ob njej se je vzgajal zarod za zarodom, dokler se ni izpolnilo vse, kar je «Babica» prerokovala.

Toda kljub temu, da je podala pisateljica narodu vso svojo zlato dušo, se njene razmere niso zboljšale. Živela je v Pragi in je pisala svoje povesti: Diva Bara, Podgorska vas i. dr.

Mož je bil prestavljen v Beljak na Koroškem — ona pa se je v bedi borila, da bi preskrbela svoje otroke.

Leta 1856. piše na sveti večer:

«Na dan pred svetim večerom sem imela samo 1 gld. premoženja. Imeli smo žalostne praznike. Na sveti dan zjutraj nisem imela niti groša. Šele opoldne sem dobila par goldinarjev, a bilo je že prepozno, da bi si kupili ribo in bel kruh.»

Njeni prijatelji so ji poslali nekaj darov «in tako — pravi — smo vendar slavili sveti večer, kakor smo mogli,

in nekaj smo še poslali neki ubožni družini. Po večerji pa smo se igrali loterijo za orehe.» Tako je premagovala ta visoka žena bedo življenja. In vendar je v tej dobi pisala svoje najlepše stvari. Hotela je izdati svoje knjige. Imelo jih je biti osem zvezkov. Odšla je v Litomyšl, a založnik ji je plačeval tako, da je zraven gladovala. Bolna in utrujena se je vrnila v Prago, kjer je 21. januarja 1862. umrla. Bilo ji je šele 42 let. Na starodavnem Višegradu, kjer leže pokopani največji češki možje, stoji njen grob. Na njem stoji spomenik, ki so ga postavili njeni prijatelji, in na njem je slika babice, ki pripoveduje bajke svojim vnukom. Kadar sem hodil mimo tega groba, še mi je zdelo, da ne poslušajo teh bajk le njeni vnuki, ampak milijoni dobrih src širom slovanskega sveta.

Božena Nemcova je ena sprednjih postav novočeške literature. Dala je narodu prvo splošno narodno knjigo, ki si je pridobila srca širokih vrst. Čudovita je njena zmožnost približati se preprostem človeku; poznala je dušo naroda. Njeni spisi se odlikujejo po lepem čistem narodnem jeziku. Ljubezen do naroda, trdna vera v njegovo silo in trdno prepričanje v zmago pravice odsevajo iz njenih knjig. Poleg povesti, pravljic in popisov imamo od nje tri debele knjige njenih pisem. Dopisovala si je z znanci in prijatelji po domovini in po tujini. Iz teh pisem odseva globoko čuteča ženska duša, treznih, resnih nazorov, odločna Slovanka, umetnica, ki išče sorodnih duš, samozavestna žena, ki zna krepko braniti svoje pravice, ljubeča mati, ki piše svojim otrokom dolga pisma, polna lepih misli, prijateljica zatiranih in zaničevanih, predvsem pa odločen značaj, ki ne klone niti v najtežjih urah življenja. V teh pismih nam je podala toliko življenske modrosti, da bodo tvorila za vselej eno najkrasnejših izpovedi velike ženske duše. Njeno ime se sveti v vrsti prvih svetovnih pisateljic.

Zato smo ob njeni stoletnici dolžni, da tudi mi slavimo njen spomin.

Po govoru je gojenka III. a razreda deklamirala sledečo prigodnico:

Pozdrav.

Ti, ki prišla si iz Krkonoških gor
v naročje svoje stare domovine,
in v babici si našla svoj vzor,
ki srečna sredi svoje je mladine,

ki prva si povedala na glas,
kar v tisočerihih srcih je drhtelo,
da je prišel svobode novi čas,
ki kliče vse na boj, v življenje, delo,

ki si prišla kot zarja v temni dan
in rodno plan si z žarki razsvetlila,
da se razkril je tili vrt prostran,
kjer cvetka je pri cvetki v zemlji klila,

sprejmi, gospa, od nas ta mali dar,
ki ti mladina ga v spomin poklanja,
minila noč je, vtihtil je vihar,
združila nas je bratska vez nekdanja.

In zdi se nam, da si prišla med nas
kot ljuba, dobra stara naša znanka,
in znan se zdi nam dragi tvoj obraz,
kot žena, mati, sestra in Slovanka.

Saj davno smo sprejeli tvoj pozdrav,
ki si po «Babici» ga nam poslala,
in čuli smo iz severnih daljav,
kar si otrokom pripovedovala.

In tudi ti si mislila na nas,
ko v Korotanu bajke si iskala,
da svetu v njih podála bi dokaz,
da ena nas je mati pestovala.

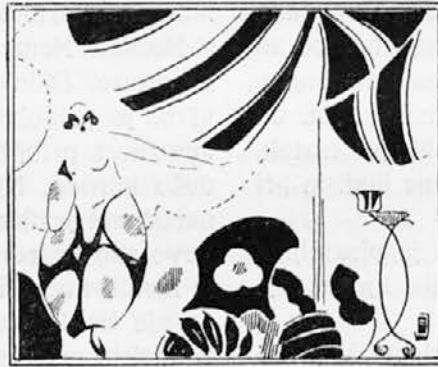
Ostani z nami! Vzgajaj mladi rod!
In zgled nam vsem slovanske žene bodi,
in uči nas, da hodi pravo pot
življenja ta, kdor z babico jo hodi.

O, daleč je tvoj grob. V njem tiho spi
pozabljena boleost, trpljenje, beda,
a tvoja se beseda še glasi,
kjerkoli z vnuki babica poseda

in jim o bajkah tvojih govori.
Zato spomin tvoj nikdar ne premine,
ostal bo v mladih srcih večne dni,
prek širne naše skupne domovine.

Med pesmijo so tri deklice iz nižjih razredov z malim
lovorovim vencem s češko in našo trobojnico okrasile
sliko pisateljice. Slavnost je bila prav pristrčna in se je
drugi dan ponovila za ljubljansko ženstvo.

Ob tej priliki so se v dveh razredih čitale narodne
pravljice, ki jih je napisala Bož. Nemcova in so ravnokar
izšle v slovenskem prevodu.

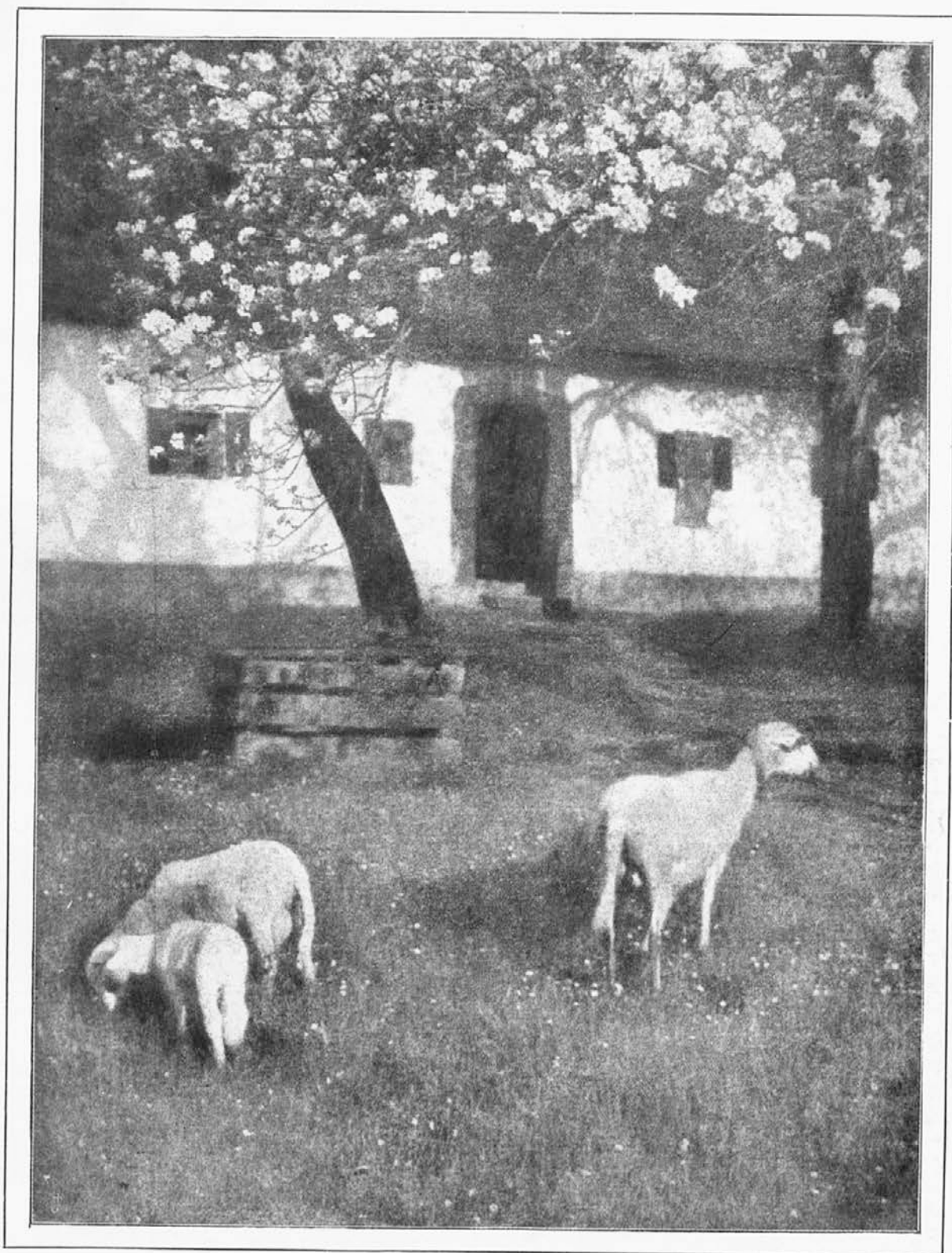

Iz ljubljanske domačnosti

Dva kota v spalnici

Umetniška fotografija
Krašovic

Državna ljudska knjižnica
v Ljubljani

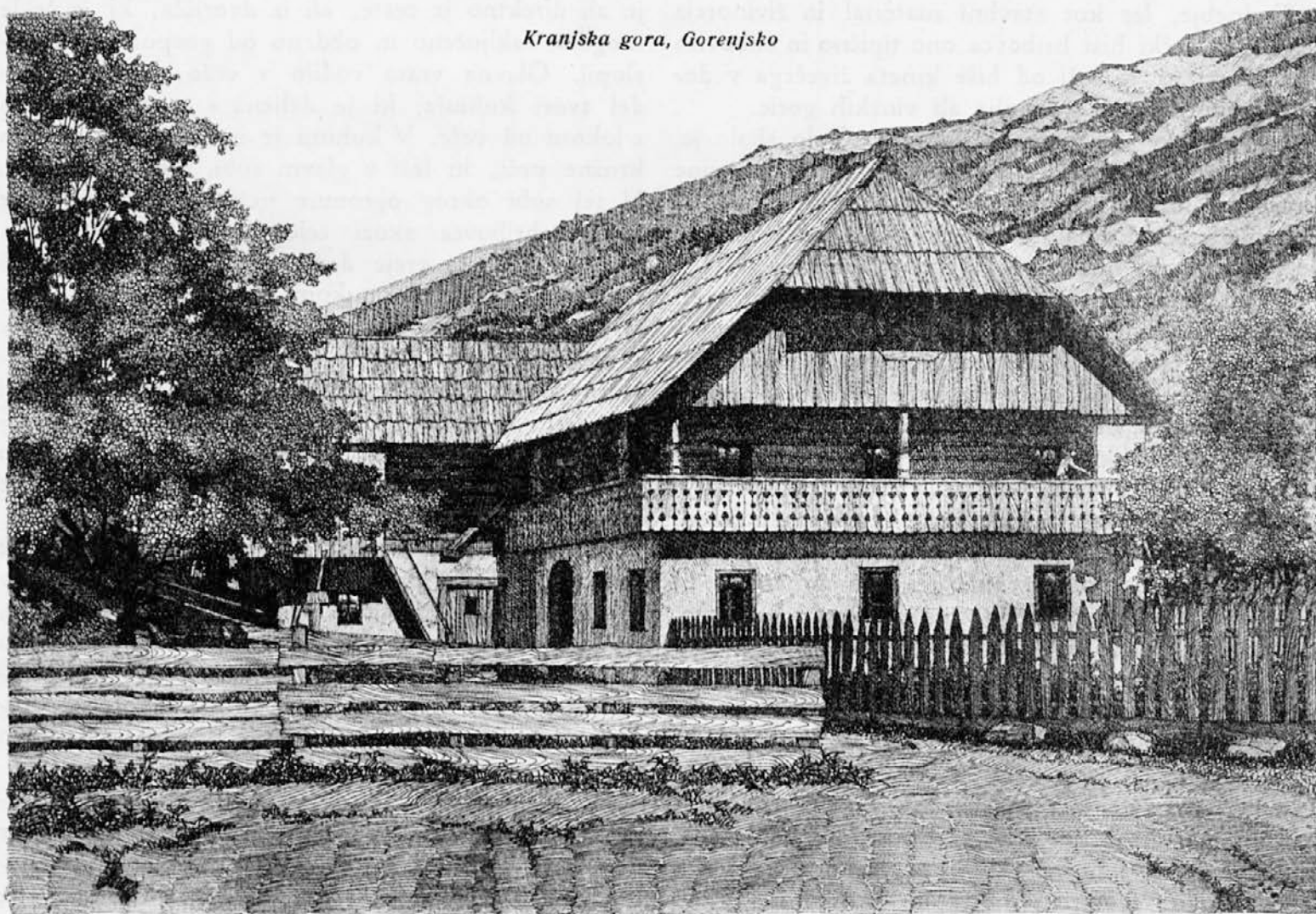

Lep in prijazen je naš slovenski kmečki dom, vendar še malo poznan in cenjen. Koliko jih je, ki vedo, kako živi Gorenjec, kako Dolenjec ali Notranjec. Skoro tuj pa jim je dom, ki si ga je postavil Korošec, Stajerec ali Primorec. Življenje v hribih in gorenjskih letoviščih je pač nekatere seznanilo z gorenjsko kmečko hišo. Spoznali so njeno karakteristično zunanost, ki jo razlikuje od drugih kmečkih hiš. Vendar ta gorenjska hiša ni edina, ki ima svojo karakteristiko in njo smatrati kot zastopnico slovenskega narodnega sloga je popolnoma napačno.

V resnici je dom Dolenjca ali Kraševca istotako karakterističen in ima svoje posebnosti, katere je ustvarilo različno življenje, različno podnebje, stavbeni material, tuja kultura itd. Popolnoma enotnega tipa slovenske kmečke hiše, zidane v izrazito slovenskem slogu, nimamo. Razlika, ki je nastala vsled omenjenih vplivov, je zelo velika in se izraža v velikosti, obliki in legi hiše, kakor celokupne kmetije. V prvi vrsti je dala pokrajina in njeno podnebje kmečkim domom ono tipično zunanost, ki jih družijo v tri večje skupine in sicer: dom hribovca, dom kmeta, živečega v rodovitni dolini, in dom Kraševca.

Kranjska gora, Gorenjsko

Podnebje, les kot stavbni material in živinoreja je dala kmečki hiši hribovca ono tipično in slikovito zunanost, ki jo loči od hiše kmeta živečega v dolini, sredi rodovitnega polja ali vinskih goric.

Enoten tip zase tvori kraška hiša. Golo skalovje, malo gozda in rodovitnega polja je vzrok revščine kraškega kmeta, ki komaj toliko pridela, da se borno preživi. Pomanjkanje lesa, vpliv laške kulture je vtisnilo tem hišam svoj poseben pečat.

Večji del slovenskega ozemlja tvori hribovit svet, na katerem živi naš hribovski kmet. Veliki gozdovi in sočni travniki se rasprostirajo v višje ležečem svetu, nižje na pobočjih pa leže rodovitna polja. Glavni opravke hribovca je živinoreja in poljedelstvo. Slednje le v toliki meri, kolikor potrebuje za svoje življenje.

Dom slovenskega hribovskega kmeta je ali lesen, ali v spodnjem delu zidan in le zgoraj lesen. Viseči hodniki mu dajejo posebno prijetno zunanost in povečajo slikovitost, ki jo ima že lega hiše sama. Ostrešje je leseno in krito z deščicami, nižje ležeče hiše pa so krite s slamo. Hiša sama, pravi dom ima prav različne dimenzije, različno število in velikost prostorov. Čim bogatejši je kmet, čim večja je družina, tem večja je hiša in več ima sob. Njena lega z ozirom na sosednje hiše v vasi ali z ozirom na cesto je zelo različna in nedoločena. Različen nivo zahteva skoraj za vsako hišo drugo lego, drugo razvrstitev notranjih prostorov. Vhod

je ali direktno iz ceste, ali iz dvorišča, ki je če le mogoče zaključeno in obdano od gospodarskih poslopij. Glavna vrata vodijo v vežo, kateri zadnji del tvori kuhinja, ki je deljena s steno ali samo z lokom od veže. V kuhinji je ognjišče in odprtina krušne peči, ki leži v glavni sobi, hiša imenovani. V tej sobi okrog ogromne peči se suče življenje našega hribovca skozi celo dolgo zimo. Tu je prostor, kjer se greje ded in kadí svojo pipo, tu pripoveduje babica vnukom pravljice o čarovnicah, strahovih in bajke o začaranih kraljičnah. Poleg te sobe je še ena, včasih pa tudi več manjših prostorov, ki služijo za spalnice staršem, in izgovorjeni kot dedu in babici. Ostrešje, zvano cimper, je dostopno po stopnicah, ki leže v veži. Za veliko število goveje živine sezida hribovec obsežne hleve z velikimi skednji in shrambami za seno in steljo. Hlevi so deloma leseni, deloma zidani, kakor je pač dotični kmet premožen. Lega hlevov, svinjakov in drugih gospodarskih poslopij odgovarja svetu, na katerem stoje. Če ta dopušča, tedaj tvori hiša z gospodarskimi poslopji zaključeno celoto z dvoriščem v sredi in glavnim vhomom v dvorišče, drugače pa leže posamezna poslopja pač na prikladnem prostoru, vendar kolikor mogoče skupaj.

Precej drugačen je dom kmeta živečega v rodovitnih ravninah. Rodovitna polja obdajajo njegov dom, na solčnih brdih pa se razprostirajo vinogradi. Obsežni travniki mu omogočajo rediti večje

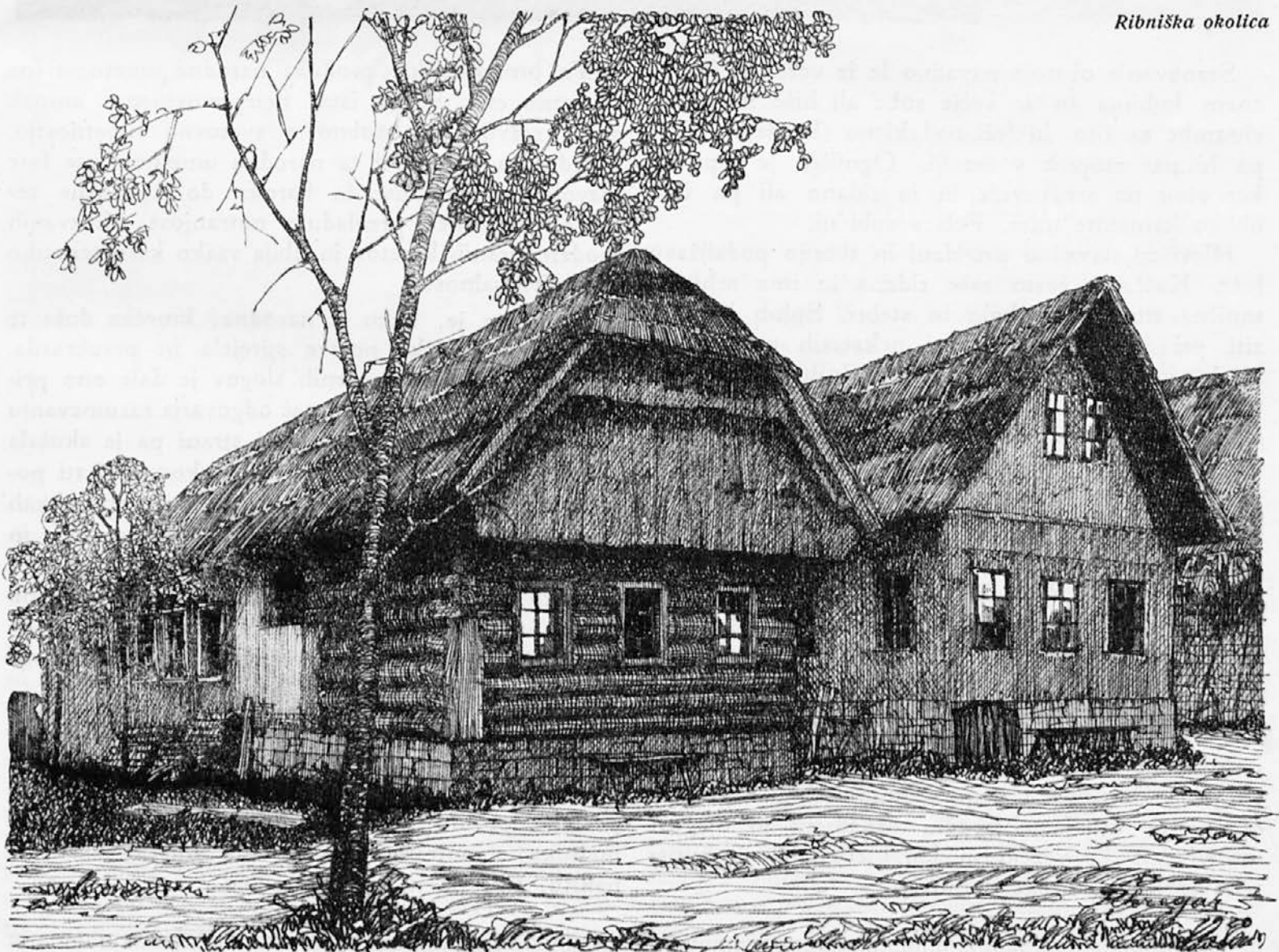
število govedí. Dolenjski kmet je bogat in to kaže tudi njegov dom, njegova hiša. Raven svet in način življenja določata njegovemu domu obliko in lego. Njegovo posestvo je večinoma zaključeno. Hiša z gospodarskimi poslopji tvori enotno gospodarstvo z velikim dvoriščem v sredini. Veliko število govedí stoji v obsežnih hlevih. Za shranitev obilnih poljskih pridelkov ima obsežne kašče, skednje in pod hišo kleti. Hiše revnejših kmetov so majhne in lesene, le hiša bogatega kmeta je zidana. Gospodarska poslopja so deloma zidana, deloma lesena in krita s slamo. Hiša je navadno pritlična in le redko enonadstropna. Često pa je dvignjena tako, da so spodaj kleti in hlevi, tedaj je spodnji del zidan in zgornji lesen ter ima često tudi viseči hodnik. Dostop do stanovanja tvorijo lesene ali zidane stopnice, toda vedno od zunanje strani, to je ali iz ceste ali iz dvorišča. Vhod v klet leži pod stopnicami. Stanovanje obseza vežo s kuhinjo, ki je del veže in večje sobe (hiše) ter ene ali dveh, včasih tudi več manjših sobic (štibelc) ter v podstrešju ležeče kašče. V veliki sobi je kakor pri gorenjskih hišah ogromna peč, ki tvori njen glavni del. Okrog nje in ob steni so klopi z eno ali dvema večjima mizama in često mizarško mizo ter stružnico; kajti naš kmet si sam izdeluje opravo in orodje.

Hiša kmeta iz ravnine nima tako enotne karakteristične zunanosti kot ona hribovca. Viseči hodnik in leseni gorenji del nas spominjata na gorenjsko hišo. To obliko imajo hiše ležeče v bližini gozdov in na pobočju hribovja in tvorijo takorekoč prehod med hribovskim in dolinskim domom. Poseben tip dolenjske hiše je ona, ki je le deloma dvignjena nad zemljo in so pod njo le kleti za shrambo poljskih pridelkov kot krompirja, repe, zelja itd. Pri tej hiši tvorijo dohod v stanovanje zidane stopnice, nad katerimi leži na kamenitih stebrih kot prizidek mala sobica v podstrešju. To obliko imajo navadno manjše dolenjske gostilne.

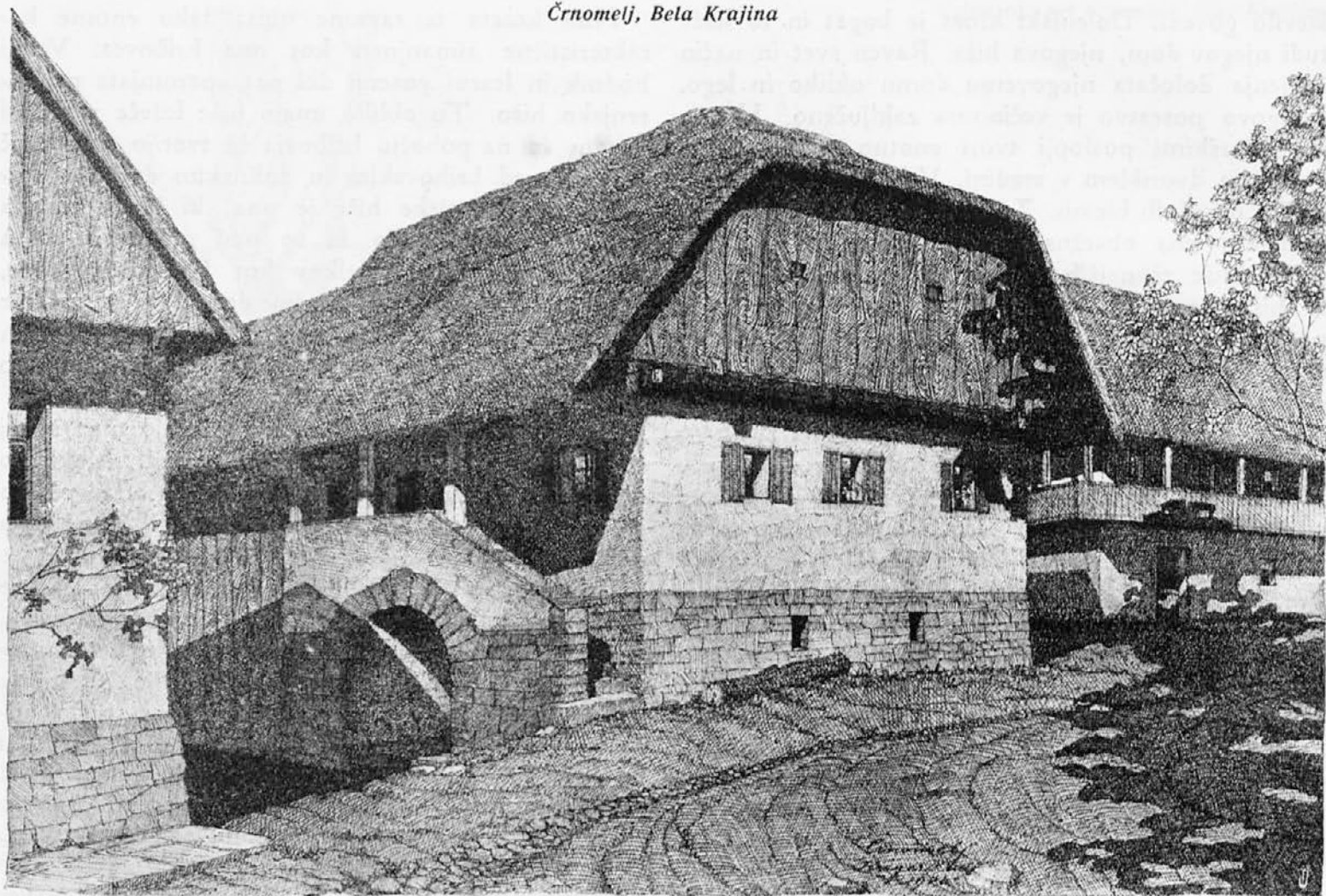
Toda tudi hiše navedenih tipov imajo med seboj še gotovo raznoličnost v obliki in legi. Nekoliko drugačna je hiša v vasi od one ob cesti prosto stoječe. Tudi lega gospodarskih poslopij je od tega odvisna.

Tip zase je kraška hiša. Pomanjkanje lesa je sililo kmeta, da si je zidal svoj dom iz sirovega, lomljenega kamenja in uporabil les le za najpotrebnejše stropne in strešne konstrukcije. Često je celo te napravil iz kamenja. Streha je malo poševna vsled nevarnosti da jo odnese burja. Žlebniki so vezani z malto, da boljše kljubujejo vetru. Pred hišo je zasajena vinska trta, ki daje poleti prijetno senco in varuje hišo pred pekočimi solničnimi žarki.

Ribniška okolica

Črnomelj, Bela Krajina

Stanovanje obstoja navadno le iz veže, ki je obenem kuhinja in iz večje sobe ali hiše in kašče, shrambe za žito, ki leži nad kletjo (kevderc), ki je pa le par stopnic v zemlji. Ognjišče je tipično, ker stoji na sredi veže in je zidano ali pa ima obliko kamenite mize. Peči v sobi ni.

Hlevi so navadno prizidani in tvorijo podaljšavo hiše. Kašča je često zase zidana in ima arhitektonične stopnice z oboki in stebri. Sploh je opaziti pri kraških in že pri nekaterih notranjskih hišah večjo uporabo arhitektoničnih členov kot stebrov, lokov in obokov. Ti detajli so često vzeti iz razpalih cerkva. Ako stoje hiše bolj skupaj kakor v vaseh in trgih, tedaj so vezane med seboj z loki in oboki. To je vpliv laške stavbne umetnosti, kajti veliko teh, posebno bogatejših hiš so zidali laški zidarji in jim dali tako nekoliko laškega karakterja. Čim bližje morju leže ti kraji, tem večji je laški vpliv in končno dobi hiša popolnoma obliko kmečke hiše iz Furlanije.

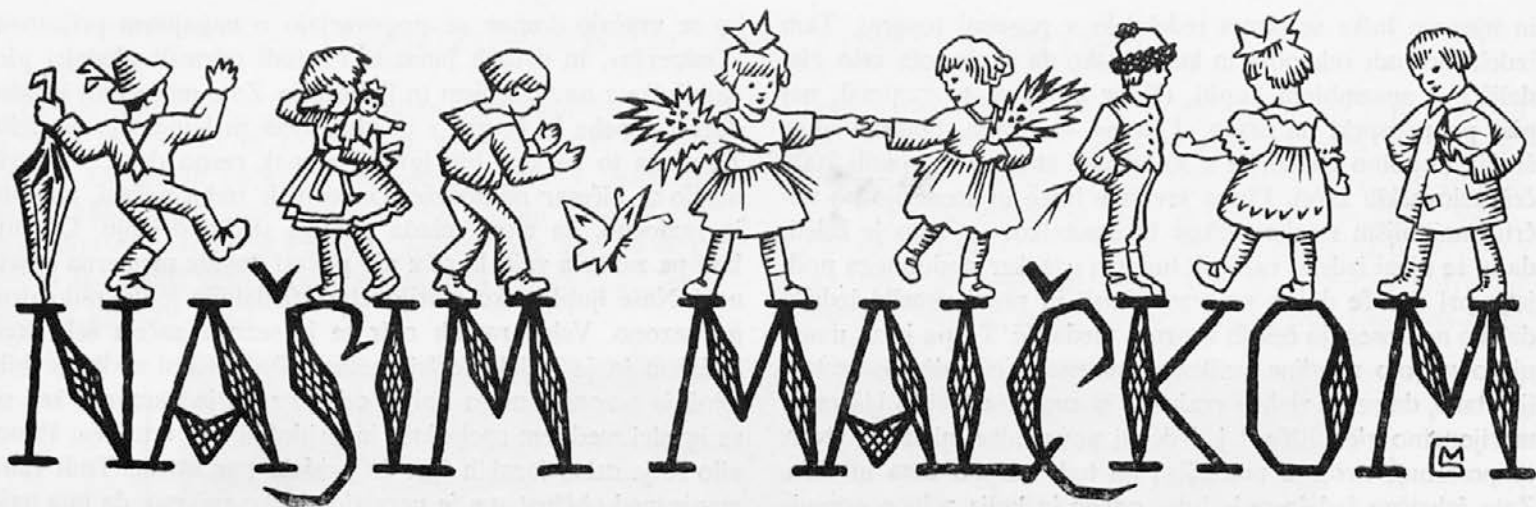
Vendar pa ima dom slovenskega kmeta, pa naj živi v gorah, v dolini ali na Krasu, gotove sorodne oblike, katere je ustvarila narodna duša. Ta sorodnost ne leži toliko v obliki in legi hiše, kakor v njenih detajlih, v njeni notranjosti, v dekoraciji oprave in orodja. Narodni ornament in njegovi motivi so, ki vežejo in karakterizirajo na zunaj tako različne kmečke domove.

Ta ornamentika, "produkt" narodne umetnosti [pa ni samo ena, vedno ista, neizpremenjena, ampak se je razvijala istodobno s svetovno umetnostjo. Vsled tega kaže tudi ta narodna umetnost vse faze razvoja od renesanse in baroka do neokusne secesije, ki danes prevladuje notranjost takozvanih moderniziranih kmetov in ubija vsako karakteristiko in individualnost.

Zanimivo je, kako je narodna, kmečka duša te zunanje umetniške pojave sprejela in preobrazila. Elegantnim formam raznih slogov je dala ono primitivno naivno obliko, ki pač odgovarja razumevanju preprostega naroda. Na drugi strani pa je skušala gotove narodne motive združiti in komponirati posameznemu slogu odgovarjajoče. V vseh teh oblikah in kompozicijah pa se jasno zrcali dotična doba in njen slog. Vendar ta vpliv svetovne umetnosti ni bil tako velik, da bi dal kmečki hiši karakteristično obliko. O slovenski renesansi ali baroku, ki bi izkristaliziral gotove fiksne, tipične forme kmečkega doma, ni govora.

Zunanjo karakteristično obliko je določilo podnebje, zemlja in stavbni material. Pečat dobe pa je dobil le detajl. Posamezen slog zasledimo le v portalu, profilu okenskega okvirja, v ornamentiki hodnika, v notranji opravi in na kmečki obleki in nakitu, tipe pa je ustvaril milieü.

VIDA JERAJEVA:

ROPARSKI GRAD

Nima oken, nima vrat,	Okrog nog in okrog pleč,
to vam roparski je grad.	če te vjame, lepa reč!
Ropar žejen je krvi,	Tesno te z vrvjo ovije
spleta dolge si vrvi.	in ti vročo kri izpije.

Dosti teh ugank in bajk!
 Hudi ropar — v mreži pajk.
 Oj sirotica ti, muha,
 boj se tega požeruha!

VIDA JERAJEVA:

MARA PLETE

Mara plete nogavice	Rade bi na vrt nožice
dvakrat, trikrat naokrog.	dvakrat, trikrat naokrog.
Ah, pomagaj, ljubi Bog,	Ah, pomagaj, ljubi Bog,
trudne moje so ročice!	ker so dolge nogavice!

NAŠA!

Naše marijonetno gledališče

Ko se je pred par leti začelo pri nas govoriti in pisati o marijonetnem gledališču, se je v javnosti opazalo le malo zanimanja za to novo gledališko umetnost. Splošno se je sodilo, da je to nekak podtivolski «gašperlteater», ki pač nima druge vrednosti, kakor da včasih malo otroke pozabava. Oni, ki so podobne stvari videli po svetu, so o tem sodili drugače. Znana so bila posebno monakovska gledališča, ki so se razvila vsled velikih podpor svojih mecenov do najvišje stopinje popolnosti. Seveda so imeli glavno zaslugo pri tem umetniki, ki so skušali ustvariti prvovrstne umetniške lutke. Lepa marijonetna gledališča ima tudi Italija. Zadnja leta se je ta umetnost posebno razvila na Češkem, kjer imajo danes že nad 1000 marijonetnih gledališč. Skoraj vsaka šola ima svoje malo marijonetno gledališče, v vojašnicah se ž njim zabavajo vojaki, invalidi se vadijo v igranju, da si pri tem zaslužijo kak priboljšek. Nekaj mest je dalo na svoje stroške zgraditi umetniška

marijonetna gledališča, da tako pospešujejo vzgojo mladine. Bogate hiše imajo mala hišna marijonetna gledališča doma. Igrajo navadno otroci sami, ki postanejo kmalu pravi mojstri v deklamiranju besedila. Na Češkem ima «Gašper» svojo tradicijo, prinesli so ga tja nemški in drugi svetovni lutkarji in ni, ne žegnanja ne semnja, da ne bi stal med drugimi šatori tudi voz, kjer ima «Gašper» svoj teater. Lutke teh potujočih lutkarjev niso posebno umetniško izvršene, zato pa so gibke, ker jih obvlada «mojster» in repertoar je navadno zelo popularen: poleg «Fausta» se igrajo posebno junaške viteške igre, španske žaloigre in bajke. Med potujočimi lutkarji je bil najslavnejši Kopecký, ki je bil znan po vsej deželi. Današnji lutkarji v Pragi hočejo povzdigniti to lepo narodno umetnost: zato je bilo treba ustvariti nekake tipične narodne češke lutke. Tega dela se je lotil slikar Mikulaš Aleš, ki je bil pristen češki slikar. Ustvaril je svojim vnukom lepo marijonetno gledališče

in njegove lutke se danes izdelujejo v posebni tovarni. Tam izdelujejo tudi cele odre in kulise, tako da je mogoče celo gledališče z ansamblom kupiti. (Kdor bi se za to zanimal, naj piše po prospekt na firmo «Petrus» — Praga, Spalena ulica št. 20. Popolno gledališče s 30 lutkami stane danes okoli 2000 češkoslovaških kron. Firma izvršuje lutke in scenerijo po načrtih najboljših strokovnjakov in umetnikov — zato je želeli, da bi se njeni izdelki razširili tudi pri nas, ker podobnega podjetja pri nas še dolgo ne bomo imeli in razni nemški izdelki daleko ne dosegajo čeških vzornih gledališč. To pa je za umetniško vzgojo mladine velikega pomena. Ves oder je sestavljen tako, da se da zlahka razložiti in zopet sestaviti.) Ustvariti marionetno gledališče, t. j. izdelati nove lutke, ni lahka stvar, to potrebuje svojega umetnika, pa tudi mnogo časa in dela. Zato fabrično izdelovanje lutk, odrov in kulis zelo pospešuje razvoj marionetnih gledališč po deželi. — Drugo važno vprašanje je: repertoar. Drugi narodi v tem oziru niso v zadregi. Lutke imajo svoje dramatične pisatelje, med njimi je najbolj znan grof Poci. Pa tudi moderni pisatelji pišejo zanje n. pr. Maeterlinck. Čehi so si ustvarili lep repertoar, ki obsega deloma starejše češke igre, deloma pravljice; nekaj so prevedli iz tujih slovstev, nekaj so napisali domači pisatelji: tudi pisatelj Jirasek je za lutke napisal igro «Gospod Johannes». Tako imajo Čehi nekaj zbirk dobrih marionetnih iger, ki so izšle v tisku in češki lutkarji glede repertoarja niso v zadregi, posebno, ker produkcija raste in je torej izbira vedno večja. V ta namen izdajajo Čehi tudi svoj mesečnik «Loutkar», ki ga ureja dr. Vesely. V mesečniku imamo poročila o razvoju in delovanju marionetnih gledališč, članke o tehničnih zadevah, slike in tipe raznih lutk in nove igre. «Loutkar» je prinesel tudi poročilo o zagrebškem marionetnem gledališču.

Tretja važna stvar pri marionetnem gledališču so igralci. Igralci marionetnega gledališča so sicer lutke — a lutke mora voditi «višja moč», ker so sicer mrtve. Stvar ni tako lahka kakor bi si mislili. Vsaka igra potrebuje temeljite priprave — sicer ni uspeha. Igralec na odru ima lažje delo nego — lutkar: lutkar mora obvladati lutko in ji dati življenja. Vsak gib je važen. Poleg tega mora govoriti svojo vlogo. Stvar potrebuje torej precej vaje. Kakor povsod je tudi tu «začetek težak».

Kakor povsod v umetnosti, se mi zdi, da je treba tudi pri lutkarstvu predvsem: navdušenja in ljubezni. Poglejte enkrat otroke pri predstavi: njih oči so polne radosti: lutka je zanje majhen živ stvor, ki živi pred njimi na odru (in tudi za odrom):

ko se vračajo domov se pogovarjajo o nagajivem prijaznem «Gašperju», in drugih junakih. Pa tudi odrastli gledalci gledajo lutke z navdušenjem in ljubeznijo. Zato mora tudi igralec doseči uspehe le, če gre z navdušenjem in ljubeznijo na delo. Za njega to ne sme biti igrača, ampak resno delo. S površnostjo se ničesar ne doseže. Govoriti je treba počasi, izrazito in razločno, da more mlada publika slediti dejanju. Gibanje lutk pa zahteva vaje, ki se z njo počasi doseže primerna spretnost. Naše ljubljansko marionetno gledališče je dovršilo drugo sezono. Vsled raznih ovir se je sezona začela šele pred božičem in je trajala le tri mesece. Po splošni sodbi je bila letošnja sezona mnogo boljše od prve, to je naravno, ker so se igralci med tem spopolnili in pridobili več «rutine». Ponovalo se je nekaj lanskkih iger in pridalo par novih. Tudi zanimanje med občinstvom je narastlo: lahko rečemo, da ima naše marionetno gledališče danes že svojo stalno publiko: večina predstav je bila razprodana — včasih je celo zmanjkalo vstopnic: večerne predstave so radi posečali tudi odrastli: bilo je vedno veselo in živahno: pri vsaki «noviteti» nas je presenetil slikar Klemenčič z novimi lepimi scenerijami. Sedaj se pripravljata tretja sezona, ki se bo začela meseca septembra.

Slikar Klemenčič nam je ustvaril umetniško lepo delo, ki naj služi vzgoji in zabavi mladine. Kdor pozna «zakulisno» življenje marionetnega gledališča, ta ve, koliko truda in dela je bilo treba, predno se je ustvaril ta «kulturni zavod». Treba je bilo začeti od začetka: sestaviti lutke in gledališče — to je bilo delo slikarja Klemenčiča, ki je poznal italijanska in nemška marionetna gledališča in se je 20 let bavil z mislijo, da bi ustvaril slovensko marionetno gledališče. Šel je z veseljem na delo in je nam ustvaril gledališče, ki budi občudovanje strokovnjakov. «Slov. gled. konzorcij» je podprl podjetje s potrebno vsoto. Tako je stalo po zimi 1919. marionetno gledališče v «Mestnem domu». Sedaj pa je nastalo drugo vprašanje: igre in igralci. Provedlo se je nekaj Pocijevih iger. Večja težava je bila z igralci: kdo naj se posveti poklicu, ki nič ne nese. Končno se je našlo nekaj mladih ljudij, ki so šli na delo z navdušenjem in ljubeznijo. Potrebovali bi jih še par, ker bi se mogel na ta način repertoar bolj hitro menjati. Želeli je, da bi se priglasili oni, ki bi imeli veselje do tega. Ako hočemo, da se bo naše marionetno gledališče lepo razvijalo, je treba, da se mu tudi od zgoraj posveti več pozornosti. V Jugoslaviji imamo sedaj dvoje marionetnih gledališč: v Zagrebu in v Ljubljani. Prej ali slej jih bodo dobila tudi manjša mesta.

Ročna dela in njih pomen

Pri vsakem narodu tvorijo ročna dela poseben oddelek narodne umetnosti in po njih se pogosto meri narodna kultura. Od prvih začetkov do sedaj vidimo v vseh delih sveta, kako žene izražajo v svojih ročnih delih v jasni obliki smisel naroda za krasoto, pojmovanje narave in nazore o življenju; zato tvorijo ročna dela del narodne umetnosti in kulture.

Izmed vseh ročnih del, ki so jih izdelovale žene, pridejo predvsem v poštev vezenine. Vezenje je prišlo po Fenicanih na Grško in potom teh v Bizanc, od tod pa v Italijo. V srednjem veku je cerkev zelo gojila vezenje in posamezni samostani so imeli naravnost tovarniške delavnice, kjer so izdelovali vse za liturgijo potrebne umetniške tkanine in so kasneje producirali tudi posvetne

Največ dokazov v tem pogledu nam nudi orijent, saj nam je vzhodna kultura v najbolj vidni obliki ohranjena ravno v ročnih delih.

Preproge in tkanine, ki so jih po večini izdelale žene, vzbujajo naše občudovanje in pogosto nam je zagonetka, kako je bilo vse to mogoče izvršiti s tako preprostimi sredstvi.

umetne vezenine. Razen samostanov so vezle žene in hčere vitezov po gradovih; številni dokazi teh del so viteške obleke, razne zastave, okraski na oblekah, simbolična znamenja iz viteškega življenja, ki so često razodevala srčne zadeve nosilca v obliki rebusov. V tem času je bilo vezenje prosto ročno delo, ki se je izdelovalo samo za zabavo in domačo porabo, ne pa za zaslužek.

Koncem srednjega veka vidimo v izdelovanju ročnih del veliko izpremembo in opazamo, da postaja izdelovanje ročnih del obrt. To je naraven razvoj vsakega dela, ko pride preko mej izdelovanja v malem v večje delo. To je pred vsem pospešilo, ker so se premoženjske razmere pričele izboljšavati in se je meščanstvo vsled trgovine in razvijajoče se obrti okrepilo. Poleg vezenja se je pojavilo takrat tudi izdelovanje čipk, katero se je gojilo istotako obrtoma. Bistvo čipke je v njeni izdelavi, v finoči njenih črt in risb, bodisi geometričnih ali drugih ter mora s svojo čisto arhitektoniko in zasnovno slike gledalca premagati, da pozabi na barve, s katerimi predvsem dela in zmaguje umetnost vezenja. Posebno jasno poudarjajo ravno navedene lastnosti čipke, takozvane Reticella-dela 16. in 17. stoletja. Valenciennes-, Binches-, oziroma Chantilly-, Calais-, Nanduty-čipke, od kojih vsaka predstavlja posebno tehniko in vzorce ter nosijo tudi imena krajev in mest, iz katerih prihajajo v promet. Poznane pa so tudi po splošnem postanku dežele, kjer se izdelujejo kot irske, ruske, nemške, češke, avstrijske in končno, dasi na zadnjem mestu, a ne kot najslabejše, marveč kot prvovrstne, slovenske čipke, ki so običajno šle v promet in ven v široki svet kot idrijske čipke. Slovenske čipke se izdelujejo v številnih krajih Slovenije, v Žireh, Trati pri Gorenji vasi, Železnikih, Kamni gorici, Polhovem gradu, in tudi v

Ljubljani sami. Število v izdelovanju čipk zaposlenih ženskih moči v Sloveniji lahko cenimo na okroglo 10.000, v vezenju pa precej manj. Pred vojno je znašal izvoz naših čipk na leto okroglo 2.000.000 kron, kar je bila v našem domačem budžetu že precejšnja aktivna postavka.

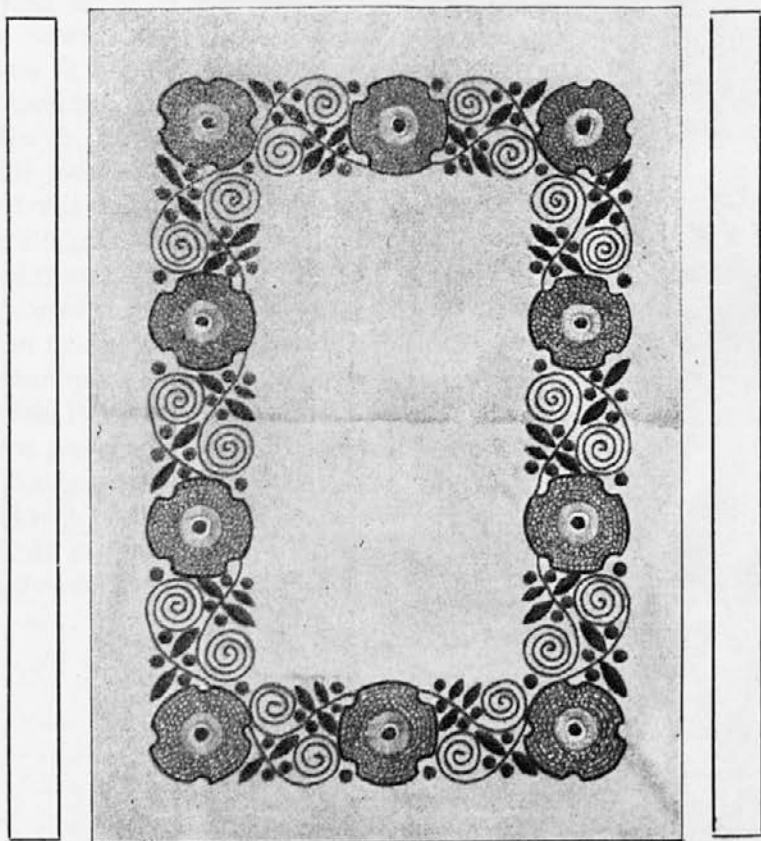
Zanimiva je pot, po kateri gredo, oziroma so šle še do približno konca minulega leta naše čipke v svet. Namreč preko Dunaja. O tem nas pouči poročilo dunajskega statističnega urada, glasom katerega je šlo preko Avstrije v letu 1919. za 2.750.000 kron čipk, od katerih je bilo za 2.200.000 kron čeških, za 550.000 kron pa kranjskih. V letu 1920. je v prvih desetih mesecih leta narasel tranzitni promet v čipkah na šest in pol milijonov kron, v katerem slučaju pa ne morem ugotoviti, koliko je tukaj naših čipk. Blago gre preko Dunaja večinoma v Južno in Severno Ameriko ter v škandinavske države. Del čipk, posebno takozvane «idrijske», ki so kompaktnejše, gre v glavnem v Francijo.

V posredovanju kupčije s čipkami skuša zavzeti boljše mesto kot do sedaj Italija, ki je posebno pažnjo pričela posvečati čipkarstvu ter je v letu 1920. napravila posebno razstavo čipk v Rimu.

Danes so razmere drugačne in nas silijo, da izrabimo vsekakor to svojo delavno silo, v kateri je lahko zaposlen tudi del prebivalcev v onih krajih, kjer ni toliko polja ali ni industrije, da vezenje in izdelovanje čipk industrializiramo ter z intenzivnim kultiviranjem posebnih vzorcev zainteresiramo inozemstvo, kjer smo imeli že svoječasno precej dobro stališče. Saj ne izdam nobene skrivnosti, ako pripomnim, da so ravno slovenske čipke bile one, ki so šle svoječasno v Bruselj in od tam naprej po vsem svetu. Pri nas je sedaj že organizirano čipkarstvo v zadrugah ter imamo sledeče, v osrednji Čipkarski zadrugi v Ljubljani združene zadruge: Žiri, Trata pri Gorenji vasi, Pirniče, Škofja Loka, Selca, Železniki, Vrhnika, Podlipa in Sv. Jošt nad Vrhniko. V teh zadrugah se gojijo ločeno po posameznih krajih klekljane in šivane čipke, belo in pisano vezenje, toledo, filet in končno tudi biserna dela. Upati je, da bodo ravno s špecializiranjem del v posameznih zadrugah nastala središča, iz katerih bodo prišla tako dovršena dela, da bodo tudi za razvajeno inozemstvo primeren predmet nakupa.

Z izdelovanjem čipk in vezenjem pa je le majhen del porabljenosti ročnih del izkoriščen. Treba je stremeti za tem, da ne ostanemo na potu polfabrikata, marveč, da moremo tudi v številnih slučajih izdelati končni produkt ter v naših ateljejih izvršiti še druga dela, kjer se čipke in vezenine strnejo v končen izdelek. V mislih imam izvršitev zastorov, preprog itd., kar se danes že deloma izvršuje.

V Sloveniji se snuje pravkar vrsta manjših in večjih obratov, v Ljubljani pa deluje že nekaj let sem v tem zmislu tvrdka Jager-Černe & Co.

Vezenina. — Osnutek in delo g. Šantleve

Predpoletjem

Štev. II.
Bledorožna dekličja
obleka, pentlje iz istega
blaga.

Štev. I.
Dekličja obleka
iz belega stekli-
častega batista,
istotaka pentlja in
volane.

Štev. 20.
Promenadna
toaleta iz tenke
surove svile, s
svetlo- in temno-
rjavo mešano
vezenino.

Štev. 30.
Bela platnena
dekljiča obleka
z luknjičasto
vezenino.

Štev. 8.
Promenadna
svilena toaleta
z bogato zlato
in svileno
vezenino.

Štev. 9.
Obleka iz finega
platna poljubne
barve z bogato a
lahko izvršljivo
vezenino.

Štev. 5.
Toup-barveno
tenko sukno,
pentlja podložena
z vinskiordečo
svilo.

Štev. 6.

Pralna svila
svetlorjave
barve, pas in
pentlja na klo-
buku iz istega
blaga s preprosto
vezenino pastelno-
modre barve.

Jutranjke

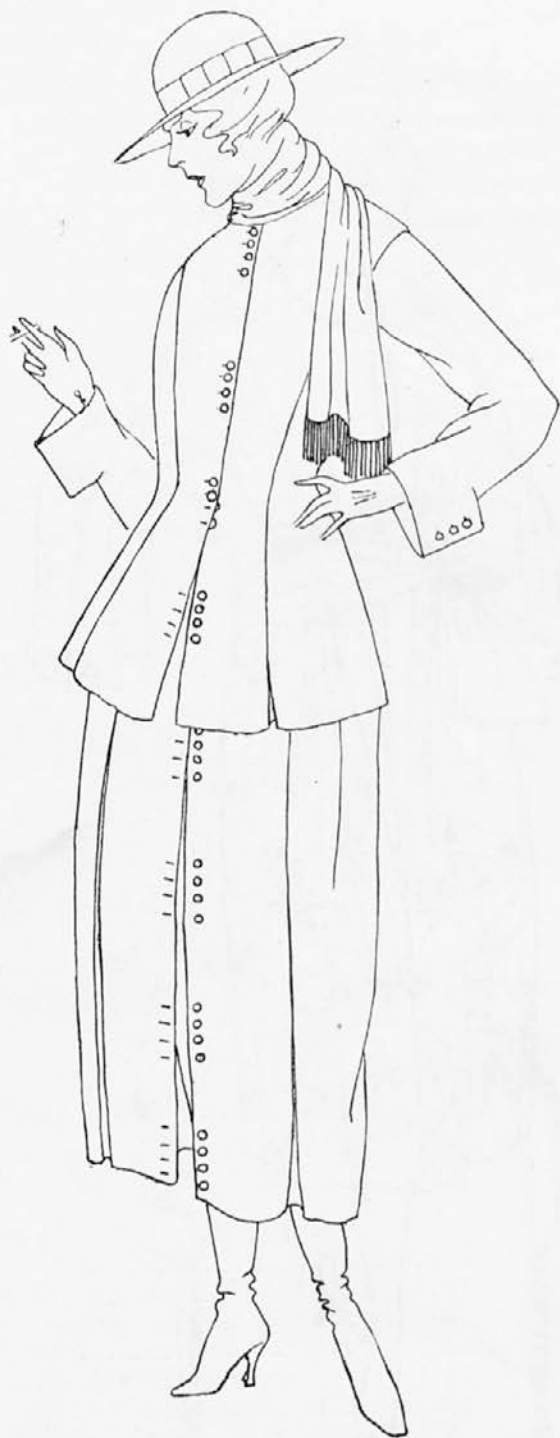

Štev. 1.
Jutranjka. Rožnato-
 barven voile; bela svi-
 lena vezenina, mešana
 z rožnato barvo.

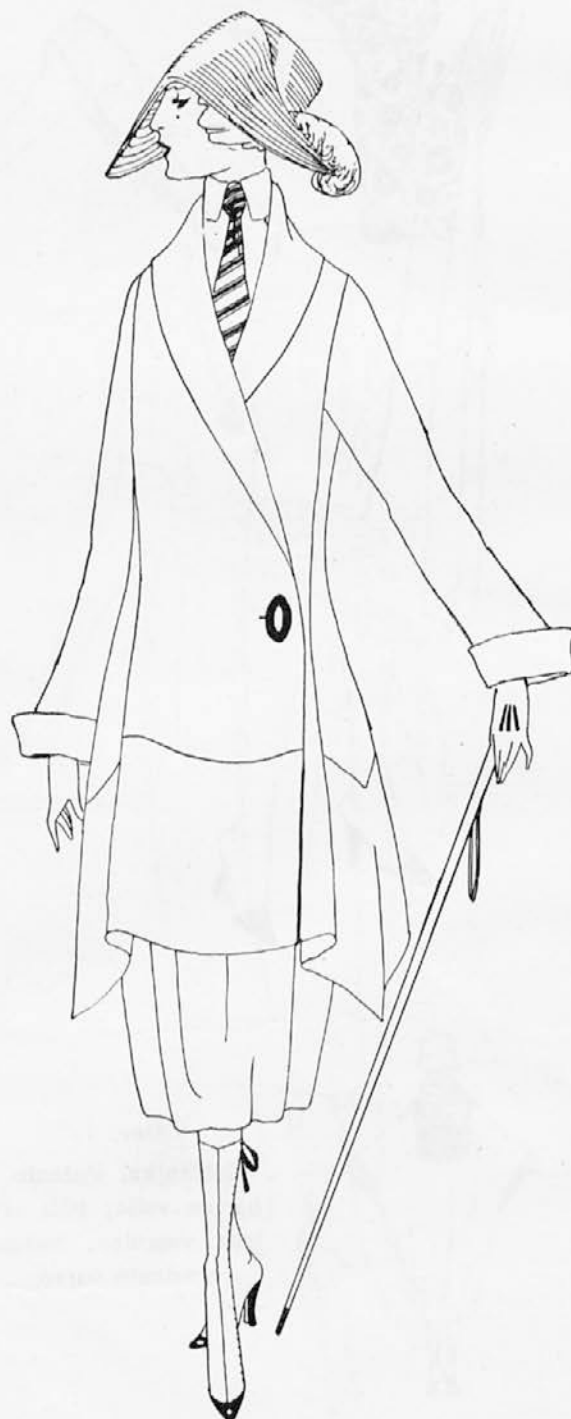
Štev. 2.
Jutranjka. Drap-
 cvetličast voile z isto-
 barvnim ne rožastim
 pasom, ovratnikom in
 rokavnimi zavihi.

Kostumi

Štev. IV.
Kostum iz
gabardina toup-
barve.

Štev. 4.
Jahalni kostum
za moško sedlo.
Temnomodri
ševijot s črnimi
gumbi.

Različno

Jutranjka sestavljena iz slovenske narodne noše, ošpetlja in starokrojnega životnika. Oblači se zajedno. Zavezačka je zasnovana iz narodne zavijače. — *Risal M. Gaspari.*

Bluza iz finega platna ali pralne svile, z vrvicami, všitimi v robih.

Slamnik za vsakdanjo rabo iz črne, zeleno in modro kariraste celofan-kite, ob strani črna trda ribs-pentlja. — *Model tvrdke Götzl.*

A. D. CRASSUS:

Pariško pismo

Pri tako ogromnem številu prebivalstva v Parizu ni čudo, da se nahaja poleg posvetnjakov tudi mnogo asketov, bogoskalcev. Neko dopoldne sem zabredel v Collège de France, vsakomur dostopno vseučilišče, ki pa ne daje nobenih diplom in naslovov. V eni dvorani je učenjak Loisy baš govoril o evangelijski tradiciji, o naivnosti nekaterih mest v bibliji, in sicer s tako voltairejansko ironijo, da je eden poslušalcev nestrpno menal, potem pa jo topotaje in loputaje odkuril.

Istega dne zvečer me je zaneslo v nasprotni vrtinec: profesor Dartigue predava o Kristu in moderni vesti. Začenja na tak način, da ne odbije nevernih Tomažev: «Kristus je bil človek, ki je živel itd.» Sledi pesimistično dokazovanje, da človeški razvoj ni napredek v vstajajoči črti, marveč v zlomljeni, tako da časovno poznejše stvari niso nujno popolnejše. Grki so s svojo kalokagathijo, s svojo upodabljačo umetnostjo dosegli vrhunec, v glasbi je Beethoven na apogeju, v pravstvenih naukih pa Kristus. Zaključil je Dartigue z ognjevitno afirmacijo svojega katoličanstva. Debate so se udeležili samo dijaki. Pri enem se je zaostrija v komunistično veroizpoved, neki inozemec pa je z duhovitimi obrati katastrofalno prerešetal predavateljeve razloge, češ da imajo marsikateri sodobniki raje Rodina mimo vseh grških kiparjev, v glasbi je Wagner nadkrilil Beethovna — skratka, tudi v morali je evolucija možna. Vse je relativno: franc. klasiki so tako dovršeni zgolj zaradi tega, ker nam vzgojitelji trobijo tako od rane mladosti, dejansko pa pozna govornik dosti tovarišev, katerim so Racine, Corneille i. dr. od sile zoprni, estetika teh mladincev se nagiblje čisto drugam. Končno se je postavil proti Bergsonu, t. j. proti poudarjanju čustva, za razum in napredek, z avtorjevimi lastnimi besedami, češ: jaz imam intuicijo, da bo znanost odkrila še prenekatero tajno in razrešila prej ali slej vaše zagonetke.

Sredi marca t. l. sta obelodanila Figaro in Temps zanimive članke o fotografiranih vilah. Angleški romanopisec, sir Conan Doyle, ki je ustvaril svetovnoznani tip Sherlocka Holmesa, je pustil zadnje čase to polje v nemar in se posvetil dušeslovnim raziskavam. Že leta 1917. je objavil v Strand Magazine-u dvojico fotografij, ki naj bi pomenili največje odkritje v novem času. Pozitivisti so izrazili dvom o istinitosti, zato je Doyle prihodnje leto priobčil nove svetlobne slike, megleno podobo skrateljčka v tradicionalni obleki s peresom na čepici, plešočega okoli jasnih ali sinjkastih deklic s perotnicami. Na vsaki sliki, to je značilno, mora biti hkratu človeško bitje, če naj se pokaže «duh». Poza traja $\frac{1}{50}$ sekunde. Nekateri so izprožili domnevo o fotografirani misli. Stvar je vnaprej sumljiva, ker izhaja od moža z bujno domišljijo. Čemu so neki rusalko in palčki oblečeni po načinu, ki je ali je bil običajen v Doyleovem kraju?

To štivo me je napotilo, da sem jo mahnil še tisto nedeljo popoldne k prireditvi «Resnica o spiritizmu». Prof. Dickson, ki je nastopil že 50krat po različnih mestih, je najprej pred tisočglavo množico očrtal kratko zgodovino spiritizma, nato pa se spustil v sijajne poizkuse. Izdal je med drugim, da je dobival dolgo časa grozljiva pisma, naj molči in ne pobija okultizma, slednjič pa mu je spiritistična družba ponudila veliko podkupnino. On sam pa je razpisal z doktorjem Le Bonom 3000 frankov nagrade spiritistu, katerega on ne bi razgalil. Kakor lahko čitate v njegovi knjigi «La vérité sur le Spiritisme» (5 fr., Victorion et Cie, 87 Boul. St-Germain, Paris), tako je pred nami uganjal prava čudesa. O znani pitonisi Madame de Thèbes, ki so med vojno naši listi hvalili njene prorokbe, je pokazal pisano prorokovanje, ki je seveda do pike zlagano, kajti svetovna borba se ni končala v par mesecih. Kadar se takemu preroku posreči približno ugeniti resnico, tedaj se zadeva raztrobi, drugače pa se tiho pokoplje. Od nekaterih slovečih razkrinkanjih omenim le tisto z Napoleonom III., njegovo ženo in pribočnikom. V popolnoma temnem prostoru sedijo za mizico, ki počenja vragolije, dočim odišavljena roka gladi cesarja po licu. Navzočni trdno tišči medija za roke — kar napravi služabnik samolastno, proti ukazu, luč in medijevo noga izgine s cesarjevega obraza brzo v svoj škrapet! Drugi slučaj: s približanjem rok se spravi tehtnica iz ravnovesja, čudotvorni medij ima namreč za ušesom obešeno zanko iz las in neopaženo privzdiguje s to petljo eden izvod tehtnice... Nekje so presenetili žensčino, ki je delala čarobne svetlobne efekte v temi: dvigala je krilo in noge, namazane s fosforescentno tvarino, ki so se ji žarko svetile... Ali pa je imel medij za koleno, oziroma za peto pritrjeno kladvece in je tolkel z njim... Trije gledavci zapišejo vsak

po eno število na isto tablico, četrti pa sešteje: medij neodvisno od njega pove pravo vsoto! V polmrazu je namreč obrnil zloženo tablico in dal seštetiti tri že vnaprej napisana, njemu znana števila... Pride fotografiranje misli! Vzamejo se eksponirane, pa še nerazvite plošče in pred občinstvom se res razvijejo megleni obrisi... Večina glasovnih prevar izvira iz trebušnega govora. Levitacija ali vzdig mizice se je Dicksonu izbornu posrečila: ima dva sporazumljenca, ki prideta med drugimi gledavci na oder in s kavliji, pritrjenimi v rokavih, prenašata mizico, potem ko je čarovnik izustil svoj «abradakabra», v začudenje ostalih, nedolžnih sotrudnikov. Tako je še obesil kitaro v goli zrak, poklical iz večnosti Voltaireja in Rousseauja ter ju potem zapodil nazaj. Vse svoje imenitne poskuse je naredil v somraku, potlej pa jih ponovil v jarki luči: na črnozastrem odru je imel povsem črnega pomagača, ki ga ni mogoče razločiti, kadar pada svetloba od spredaj nanj. Skratka, prireditev je bila vredna svojih 3 frankov vstopnine.

Še isti večer sem v isti dvorani poslušal največjo somnambulistiko današnjega časa. Vegetarijanska samotarka Marguerite Volf je doživela ka-li že 333 vizij, in dasi ji rojstni list priznava stoprav 37 pomladi, se je vendar povzpela do trditve, da je stara že 800.000 let. Prebila jih je mesečnica na raznih planetih, na demantni zvezdi, na republikanski Veneri, na bojevitem in odkritem Marsu, na svetovih, proti katerim je naša zemlja le kepica blata. Nedavno ji je velel Kristus:

— Zberi se!

— Tedaj sem vnovič preživela svojih prvih 5 let in nato vsa svoja prejšnja utelešenja.

Njeno pripovedovanje je vseskozi pesniško, in da ga nam ona ne vsiljuje kot nekak credo, bi ga človek mirno poslušal kot čudovito fantazijo, ki presega Skrivno razodetje in Quinceyevе opijevе privide. Vse raznolike premičnice, neznane zvezdoslovcem, so baje imenovane po Bogu, ki krščuje svetove po njih individualnih tresljajih. Na enem teh planetov je Volfvka videla grozote boljšešvištva, drugod neznanske božje hrame, zlasti dovršena umetniška dela, trdnjave z zlato streho, piramide mrtvaških biserov, na katerih je koncentrirala voljo do blagega proti zlu. Nekje, pač menda na Venuziji, je nekdo malce dvoril mršavi snohodki. — Snubec me je jako dolgočasil, njegova mati je bila pa še bolj vsiljiva! — Zbog tega se je zamaknjena Marjetica premeknila s te premičnice na drugo in to tem raje, ker se je dobilo tam le slabo pecivo!

Od njenih prorokovanj omenjam osobito to, da se bo na letošnji božič iznova rodil Kristus, to pa iz judovske družine v Montmorencyju. V njegovem osmem letu bodo že govorili o njem. Pri dvajsetih letih bo umel vse človeške jezike in se bo nastanil na nekem pariškem trgu kot izumitelj strojev za poduševljanje prvin. Leta 1954. ga bo ubil katoličan, ki mu bo zalučil kamen v čelo...

Izmed intuicij, katere ona naziva «simbolične in znanstvene privide», navedem le še to: V Cantalu, v Auvergni se nahajajo petrolejevi vrelci ter ogromne zaloge radija, ki bodo povzdignili Francijo. Sploh brenka ta asketinja kaj rada na struno francoskega rodoljublja in vzbuja ploskanje nerazsodnih slojev.

Pariz ima svoje dadaiste, Milan svoje futuriste, oziroma taktičiste, Moskva pa imaginiste. Imaginizem je monopol, zadnja kreacija treh mladih pesnikov, ki premorejo sredi Moskve umetnostno trgovino, eno redkih prodajalen, katerih še ni zasegla vlada. Lanskega avgusta so objavili svoj manifest: Sergij Esenin, V. Šeršenevič in Anatol Marienhof, poleg njih je imenoval še slikarja Akulova in Erdmanna.

V svojem razglasu pravijo, da so že osvojili mesta in deželo, da imajo povsod učence. Imaginisti so. Zakaj? Zato ker smatrajo, da je edini živelj pesništva beseda sama na sebi. Beseda je v istini p o d o b a. Vsebinsa besede, njena sluhovna (auditivna) vrednost jih ne zanima. To je stvar filozofije in godbe. Podoba zanje ni sredstvo, s katerim bi prenašali svoje misli; temveč sama sebi smoter in namen. Podoba kot takšna, to je šola novega električnega evangelija.

V številnih predavanjih, v tisku zasmehujejo vse «uradnike umetnosti», mladina pa vriska in uka za njimi tremi, za

Apostoli aktualnosti,
apostoli imaginizma!

— Živela diktatura imaginizma!

Pri igri

Praktična oblekica
iz temnorjavega
volnega blaga.

Bela pralna oblekica
preprosto vezena.

Lepa deška oblekica.

Ljubka oblekica za
šolo in dom.

Gospodom

Športna obleka — Sprehodna obleka — Cowercvat

O modi

Kako naj se oblačimo? Kaj je najmodernejše? Odgovor je kaj enostaven in kratek: vse.

Na videz prijetno, a vendar težavno. Ko bi nam moda predpisovala eno barvo ali dve, eden lik ali dva in eno dolžino, dobro, bilo bi lahko.

Krila: kratka, dolga; ozka, široka; z robastimi in ravnimi podaljški; ubrana, gladka, zvončasta; poljubno po okusu.

Rokavi: dolgi, kratki; ožji, širji; kakor komu ugaja.

Gornji deli oblek: gladki, ubrani; dolgi; ohlapni, kar pristaja.

Tu in tam s cvetkami okrašene obleke, bodisi s svilenimi ali narejenimi iz istega blaga, ponajveč pa bogato vezene z volno, svilo ali zlatom. Zelo priljubljena je velikanska pentlja ob strani.

Blago: fino tenko sukno, francoski voile, gabardin. Svila: svileni kašmir, satin, taft, foulard, pangis, surova, kineški crêpe (crêpe de chine) metuljčasti taft (taft papillon). Crêpe: svilen, polsvilen, volnen, bombažev. Dalje: platno, etamin, batist. Barva: kositernozelená; bakreno-, črešnjevo- in malinjerdeča; drap, toup in terracotta; rjava v različnih nijansah; jadranskomodra, citronastorumena in žavbljevovijoličasta.

Vzorci na blagu sestavljajo fantastični rastlinski in geometrični motivi, ponajveč v orijentalškem, kitajskem in celo kubističnem slogu.

Sadeži in cvetke na slannikih z neverjetno velikimi in dolgimi pentljami dovršujejo toaleta.

Iz tega bogastva razbrati pravo, pogoditi lepo in primerno je težko. Čut lepote odločaj!

Naša ženska društva

Ustanovitev „Kola jugoslovenskih sester“ v Ljubljani.

Dolgo gojena vroča želja našega ženstva, brez razlike stanu in strankarske pripadnosti, se je izpolnila. Pripravljalni odbor «Kola slovenskih sester» je sklical za drugo uro popoldne v veliko dvorano «Narodnega doma» žalno zborovanje in ustanovni občni zbor «Kola». Dvorana je bila skoraj premajhna za številno navzočne zastopnice ženstva iz vseh stanov in vseh strank.

Predsednica pripravljalnega odbora, ga. Franja doktor Tavčarjeva, je otvorila zborovanje, pozdravljajoč zborovalke, izražajoč svoje veselje nad dejstvom, da vlada v našem ženskem svetu toliko zanimanja za tako velevažno in prepotrebno organizacijo, kakor je «Kolo». Pozdravila je zastopnice «Kola Srpskih Sestara», predsednico g. Persido Prodanovičevó in tajnico gđč. Milevo Teodorovičevó, po dvorani pa so se začuli živahni pozdravni klici in ploskanje. Županja ga. dr. Tavčarjeva je nato v kratkih in lepih potezah očrtala težko bol, ki mori nas vsled ran, ki smo jih v zadnjih časih dobili tako na severu kakor tudi na jugu. Že iz teh vzrokov je potrebno, da se tudi Slovenke združijo ne glede na stan in stranko v močno organizacijo, ki naj goji ljubezen do domovine in svobode, kakor so to storile naše srbske sestre. V «Kolu» mora vladati najširši demokratični duh, ki ne sme poznati razlike političnega prepričanja. In ravno danes, ko se slavi onkraj nove krivične meje aneksija naših slovenskih in jugoslovenskih pokrajin, je najprikladnejši čas, da z ustanovitvijo «Kola» pokažemo, da smatramo začasno izgubljene brate in sestre na jugu in severu res samo začasno za izgubljene in da ohranimo up in trdno voljo, da jih rešimo iz suženjstva. Govor predsednice je bil sprejet z velikim navdušenjem. V imenu «Kola Srpskih sestara» je pozdravila zborovanje predsednica ga. Persida Prodanovičeva, zagotavljajoč, da je bol slovenskih sester istotako tudi bol srbskih sester. Tudi njen govor je bil sprejet z velikim navdušenjem. Za go. Prodanovičevó so govorile še gg. Antonija Hinterlechnerjeva, Janja Čučkova, Marica Debelakova, M. Achtigova, M. Kokaljeva, M. Stupica in L. Poljančeva. Vse govornice so poudarjale nujno potrebo po čim tesnejši združitvi in delu v prosep naše domovine, obenem pa tudi razkrivale bolečine in muke, ki jih doživljajo dan na dan naši bratje

in sestre onkraj meja. Vsi govori so bili sprejeti z odobravanjem in navdušenjem.

Po končanih govorih so se prečitela in sprejela pravila z malenkostnimi izpremembami. Novo ustanovljena organizacija bo nosila po teh pravilih ime «Kolo jugoslovenskih sester v Ljubljani», kar je bilo po kratki debati, v kateri je ga. Prodanovičeva izjavila, da se bo tudi «Kolo Srpskih Sestara» udružilo v skupnem «Kolu jugoslovenskih sester», z navdušenjem sprejeto. Po sprejetju pravil so sledile volitve. Soglasno in z glasnim in dolgotrajnim odobravanjem je bila izvoljena za prvo predsednico novega «Kola jugoslovenskih sester» ga. županja Franja doktor Tavčarjeva. Gospa županja se je v toplih besedah zahvalila za izvolitev, na kar se je izvolil še odbor, v katerem so gg.: Brejčeva, Koširjeva, M. Detelova, Ang. Detelova, Sušnikova, Minartijeva, Stupica, Sl. Vencajzova, Globočnikova, Verhovčeva, Remčeva, Kregarjeva, Pirčeva, Pogachnikova, Žerjavova, Gromova, Zemljanova, Bajtova, Hinterlechnerjeva, Beningerjeva, Kokaljeva, Čučkova, Počkarjeva, Engelmanova, Erjavčeva, Grošljeva, Sinkovičeva, Pezdirjeva, Govekarjeva, Ilesičeva, Ravnkarjeva, Krajčeva. Ko je bil izvoljen odbor, je predsednica gospa Franja dr. Tavčarjeva predlagala, da se odpošlje našemu kralju in prestolonasledniku brzozjavne pozdrave novoustanovljenega «Kola jugoslovenskih sester v Ljubljani», kar je bilo z velikim navdušenjem odobreno. Gospa Prodanovičeva je v kratkih besedah pozdravila novo sestrsko kolo ter kot prvo darilo novemu društvu v imenu «Kola Srpskih Sestara» izročila ge. predsednici 2000 dinarjev, kar je izzvalo vihar odobravanja.

Po odpeti himni «Bože pravde» se je predsednica, ga. Franja dr. Tavčarjeva, zahvalila zborovalkam za tako številen poset in za vztrajnost, pozivljajoč jih, da se na večer udeleže žalne in slavnostne predstave v Narodnem gledališču.

Mariborsko slovensko žensko društvo.

«Mariborsko slov. žensko društvo» je bilo ustanovljeno pol leta po preobratu ob času, ko se je vršila na Koroškem ofenziva. Na ustanovnem občnem zboru je bilo sklenjeno potom glasovanja, da se združi v organizaciji vse ženstvo brez razlike strank in slojev. Kot cilj si je stavilo društvo humanitarno in kulturno delo namenjeno ženstvu samemu.

Danes po preteku malone dveh let pa se vidi, da je storilo društvo več, nego je imelo na programu. Vzrok temu so bile naše še neopredeljene prilike prvega časa po ujedinjenju. Vsled tega je bilo društvo primorano kot edina narodna ženska organizacija v Mariboru oprijeti se različnih nujnih zadev, ki niso spadale v delokrog društvenega programa.

Tako je društvo začelo svoje delovanje z akcijo za koroške ranjence, ki je trajala skoraj vse prvo poletje. Jeseni 1919. je predložilo društvo po svoji zastopnici na beograjskem ženskem kongresu prošnjo na kr. vlado v Beogradu za nujno povspesitev vrnitve naših vojnih ujetnikov iz inozemstva.

Ob prvi obletnici narodnega ujedinjenja je dalo «Mariborsko žensko društvo» inicijativo za zbirko «Dar Svobode», prevzelo je delo na Štajerskem ter zbralo čez 90.000 kron, ki so prišle v korist primorskemu, koroškemu in prekmurskemu dijaštvu.

Za revne šolske otroke je društvo priredilo dva cvetlična dneva, prvega v spopolnitev ameriški prehranjevalni akciji, drugega za božično obdarovanje. Glavnice so prevzele brezplačno šivanje otroških oblek.

S pomočjo «Mariborskega ženskega društva» je priredila meščanska in ljudska dekliška šola v Cankarjevi ulici otroško božično igro v korist «Jugoslovanski Matici», ki je sprejela tedaj kot dar čez 7000 kron za revne dijake-begunce, živeče v Mariboru.

Za revne članice društva se je priskrbelo več brezplačnih kopaliskih mest, nadalje protezo neki bolni šivilji, dajale so se iz podpornega fonda v posameznih slučajih manjše denarne podpore.

Kulturno delo je pričelo društvo s poučnimi predavanji. Dolej jih je bilo 25. Bila so s strani ženstva in tudi ostalega občinstva z zanimanjem sprejeta in večinoma prav dobro obiskana. Prvo leto je priredilo društvo še dvomesečni kurz za narodne vezenine, ki ga je vodila ga. Anica Ašičeva.

Omeniti je še, da ima društvo svoje zastopnice v cenzurnem svetu kinematografskih filmov (gge. Marija Grasellijeva, Antonija Pirčeva, dr. Milica Strmšekova), v državni krajevni zaščiti dece (gge. Olga Ballonova, Antonija Stupca) in v komisiji mest. magistrata za določevanje cen (ga. Marija Pirnatovala).

Sedanji društveni odbor je sestavljen sledeče: gge. Marija Maistrova, predsednica; Ana Majcnova, podpredsednica; Ivanka Lipoldova, tajnica; Minka Polakova, blagajničarka, ter odbornice gge. Marija Čepičeva, Marija Koroša, Vera Levstikova, Marija Lichtenwallnerjeva, Marija Planinškova, Ljudmila Poljančeva, Dora Štefinova, Antonija Stupca in Vlasta Vrtnikova. Društvo šteje čez 300 članic ter je učlanjeno pri narodnem ženskem savezu v Beogradu.

Žensko telovadno društvo v Ljubljani pripada najstarejšim slovenskim ženskim društvom. Ustanovljeno je bilo na inicijativo gospe dr. Tavčarjeve in g. dr. V. Murnika v mesecu januarju l. 1901. z namenom, da vzpodbuja k telovadbi in daje priliko in navodila pravilni telovadbi. To je bilo v času, ko je bilo med Slovenci še vse polno predsodkov ženski telovadbi nasproti in se je zrla z malim nasmehom na vrsto «modernih amaconk». Pod vodstvom neumorne načelnice gđč. Kajzeljeve se je društvo dobro razvijalo, vzbujalo vsestransko zanimanje in si pridobilo lepo število telovadk. Tedaj je našlo društvo mnogo opore s strani bratov Sokolov. Ves sistem telovadbe se je vršil po vzoru sokolske telovadnice. Gojila se je prosta telovadba in telovadba na orodju. Telovadke so bila sprva večinoma šolska mladež, kasneje se je pričelo tudi s telovadbo članic in damsko telovadbo. Velika ovira društvemu razvoju je bila prepoved šolskega sveta, da ne smejo posegati učenke društvenih telovadnic. «Žensko telovadno društvo» se je smatralo kot nekak odsek «Sokola», ker je šlo vse delovanje z istim roko v roki in so stale društvene telovadke ob vsaki sokolski slavnosti, prireditvi ali veselici rade s pomočjo

«Sokolu» ob strani. Kot tako se je društvo včlanilo v «Slovensko sokolsko zvezo», vendar se je pa v letu 1913. popravilo z izstopom formalno pogreško. «Sokol» je nato ustanovil svoj prvi samostojni ženski odsek in je tako izšla iz naših vrst prva slovenska Sokolica. — «Žensko telovadno društvo» je izvrševalo svoje nadaljno delovanje z dobrim uspehom popolnoma samostojno in je z vsakoletnim javnim telovadnim nastopom pokazalo staršem, oziroma občinstvu rezultat svojega dela. Za časa vojne so se zaprle telovadnice in društvo je moralo za dolgih pet let prekiniti svoje delo. V letu 1919. je zbral stari odbor pod svobodnim režimom Jugoslavije svoje stare članice in je opazil, da mora z nova započeti svoje delo. Prejšnje telovadke so se porazgubile, ker ni bilo nikakih vezi več med njimi in društvom. Priglasilo se je nebroj novink, primanjkovalo je pa vaditeljic. Bilo je mnogo truda, da se je prebolelo nastale težkoče. Danes ima društvo dobro disciplinirano telovadbo v štirih oddelkih, in sicer: otroški oddelek (deklice in dečki do 10. leta), naraščaj (deklice do 15. leta), gojenke (deklice od 15. leta dalje) in damsko telovadbo. Telovadi se dnevno dve do tri ure. V zadnjem času je društvo razširilo svoj program. Paralelno s telovadbo je začelo delovati tudi na sportnem polju. Organiziralo je posebne sportne odseke za lahko atletiko, plavanje, veslanje, hokey in tennis. Ravnokar pripravlja svoje lastno sportno vežbališče, na katero bo postavilo tudi zračno telovadnico za telovadbo na prostem in uredilo otroško igrišče, na katero bodo matere pošiljale svoje otroke lahko ob vsakem dnevnem času, da bodo cel dan na dobrem zraku in pod vestnim nadzorstvom. Društvo je včlanjeno v «Sportni zvezi», v kateri je prevzelo nalogo, da budi v mladini zanimanje za sport. Do danes je slovensko ženstvo spalo na sportnem polju, medtem, ko dobivamo iz drugih kulturnih središč že lepa poročila o uspehih, ki jih dosegajo ravno ženstvo. Nadalje je imelo društvo tudi svoje plesno šolo, združeno s predavanji o bontonu. V zadnjem šolskem letu je imelo štiri tečaje z dvehurnim dnevnim poukom. V svrhu društvene popularizacije in medsebojnega spoznavanja članstva je prirejal odbor v pretekli zimski sezoni 14dnevno družabne večere pod imenom «Čajanke», ki so bile vsled finega značaja splošno priljubljene in so zbirale najboljšo družbo. Poleg običajnega, vsakoletnega zaključnega telovadnega nastopa, je priredilo društvo v preteklem letu tudi specialne nastope za ljubljanske šole, da bi v širših masah vzbudilo zanimanje za prekoristno telesno vzgojo. — Notranji ustroj našega dela je sestavljen po navodilu pedagogično naobraženih moči. Društvo šteje danes 2 častni članici, 55 ustanovnic, 82 podpornih članic in 319 izvršujočih članic, skupno 458 članic. (Statistika sportnih odsekov ni prišteva, ker se vrši vpisovanje v sledečih dneh.) V odboru za l. 1921. so sledeče dame: starostka: ga. dr. Tavčarjeva, podstarostka gospa dr. Kokaljeva, tajnica ga. Kroftova, blagajničarka ga. Jelačinova, načelnica gđč. Vidmarjeva, odbornice: ge. Bogady, Hudovernik, Mlejnik, Novaković, Pajnič, gđč. Petek, ge. Ravnihar, Škof, Švigelj, Wessner, D. Tavčar, Žagar, Žirovnik; pregledovalka računov ga. Majaronova. Ako bi hotele na kratko očrtati smer in pot, katero zasleduje društvo s svojim delom, bi rekle: Stremimo za harmonično vzgojo ženske mladine. V telovadnici izpolnjujemo, moderniziramo in reorganiziramo po danih izkušnjah predvsem žensko telovadbo, ki je do danes marsikdaj hodila kriva pota. Ne iščemo toliko moči in sile, ker enostransko prerazvito mišičevje kvari mehko linijo ženskih oblik, iščemo gracijo, gibčnost, preciznost in razvoj energije. Telovadbo hočemo najtesneje združiti z godbo in plesom in po možnosti individualizirati. Naša plesna šola ni šola modernih plesov, marveč pouk o estetično ubranih kretanjah, pouk o plesu, ki ga izražaš v vsakdanjem življenju z vsakim korakom, z vsakim podajanjem roke, z vsakim izrazom svojega lica. Pouk o bontonu naj prinese našemu ženstvu sigurnost v nastopu ob vsaki življenski priliki, naj uči obvladanja v govoru in občevanju. Otroško igrišče naj razbremeni vsled vedno slabšega pelskega vprašanja ubogo gospodinjino-mater, naj koristi mestni deci; sportno vežbališče naj primerno in koristno izpolni prosti čas ženske mladine.

Občni zbor «Splošnega slovenskega ženskega društva» se je vršil v nedeljo dne 13. t. m. ob 4. uri popoldne v zborovalnici mestnega magistrata. Občni zbor, ki je bil jako številno obiskan, je z lepim nagovorom otvorila predsednica ga. županja dr. Tavčarjeva, očrtajoč v kratkih potezah delovanje društva v preteklem letu in opozarjajoč na velike naloge, ki čakajo naše ženstvo v tekočem letu. ko bo v Ljubljani zboroval kongres «Saveza» ženskih društev. Izčrpno poročilo o društvem delovanju in gibanju je podala tajnica ga. Govekarjeva. Iz njenega poročila je bilo videti, da je društvo tako na znotraj, kakor tudi na zunaj jako agilno delovalo in se udeležilo tudi pri vprašanjih, ki so se tikala zadev nas vseh Jugo-

slovenov, tako n.pr. pri rešitvi koroškega plebiscita in po sklepu rapalske pogodbe, ko je povzdignilo društvo energičen protest proti nasilju, ki se je skuhalo v St. Margeriti. Žal, obe akciji nista imeli zaželjenega uspeha. Pa tudi na znotraj je društvo energično delovalo. Ojačilo in utrdilo je vezi, ki spajajo splošno žensko društvo z južnimi sestrami in bo to delo rodilo viden sad v podružnici «Kola Srpskih Sestara», ki se v kratkem ustanovi. Društvo je v ta namen pričelo že z intenzivnim delom in se bodo v kratkem pričeli v društvenih prostorih srbski tečajji, za katere vlada veliko zanimanje. Odbor društva je imel v minulemu letu 15 rednih odborovih sej, na katerih so se reševale tekoče zadeve. Žalibog pa med našim ženstvom še ni dovolj razumevanja za veliko delo, ki ga ima vršiti tako važna institucija, tako na kulturnem, prosvetnem in socialnem polju, in bo v tem oziru treba započeti energično akcijo, da bodo v splošnem slovenskem ženskem društvu zastopani vsi sloji in da bo delovanje društva rodilo za vse sloje ženstva one uspehe, ki si jih vsi v blagor človeštva in domovine žele. — Poročilu tajnice je sledilo burno odobravanje. — Iz blagajniškega poročila posnemamo, da je imelo društvo v preteklem letu 2323 kron 28 vin. prebitka, knjižnica je štela 3428 knjig; izposodilo pa se je tekom leta okrog 10.000 knjig v raznih jezikih. Članic šteje društvo 533 in bo treba to število znatno dvigniti, če se hoče računati na uspehe. — Na predlog preglednic računov se podeli absolutorij s pohvalo, osebno pa se izreče zahvala predsednici ge. Franji dr. Tavčarjevi za njeno neumorno delo. — Sledile so volitve. Soglasno in z vzklikom je bil izvoljen sledeči odbor: predsednica ga. Franja dr. Tavčarjeva, odbornice: ga. M. Govekarjeva, gdč. M. Bajtova, gdč. Anica Gogola, ge. Antonija Gogola, Maša Gromova, M. Hinterlechnerjeva, gdč. Hrovatinova, ga. Krmavnerjeva, gdč. Manica Komanova, ge. Kokaljjeva, Iv. Leskovičeva, gdč. Karla Modiceva, ge. Marija Pintarjeva, Jos. Pretner-Podkrajškova, Ant. Ravnikarjeva, gdč. prof. Vesnerjeva, gdč. Romana Vašičeva, ge. Marija Žerjavova, Počkarjeva, Šubičeva, M. Jelačnova, A. Hudovernikova, J. Štembovova, Jos. Šelovin-Čudnova in Marija Sičeva. — Nadalje se je sklenilo, da so odborove seje, ki se vrše redno vsako prvo sredo v mesecu, dostopne vsem članicam. Društvena članarina se je zvišala od šest na deset kron letno. Za dostojno praznovanje društvene dvajsetletnice se je izvolil posebni odbor, kateremu stoji na čelu ga. dr. Majaronova. — Končno je predsednica ga. Franja dr. Tavčarjeva ponovno apelirala na članice, da se z vso vnemo poprimejo dela in predpriprav za savezno skupščino, ki se bo vršila v avgustu v Ljubljani, da se pokaže ne samo sestram iz južnih pokrajin, marveč tudi celemu svetu, na kaki kulturni stopnji stoji naše zavedno slovensko žensstvo. — Zahvaljujoč se vsem članicam za tako obilen poset društvenega občnega zbora, je predsednica županja ga. Franja dr. Tavčarjeva zaključila izredno dobro uspeli občni zbor.

Socialnogospodarsko in kulturno žensko društvo v Ljubljani.

Dne 17. t. m. je bil izredni občni zbor «Sloge», ki je soglasno sklenil reorganizacijo «Sloge» v «Socialnogospodarsko in kulturno žensko društvo». Namen novega društva je, da pospešuje kulturni, socialni in gospodarski razvoj slovenskega ženstva. Ta namen hoče

doseči s tem, da bo izdajalo periodične publikacije in knjige; da bo prirejalo predavanja in poučne tečaje iz vseh panog kulturnega in socialnega življenja; da bo nastopalo za politične pravice žen, ne da bi se s tem vezalo na katerokoli politično stranko; da bo snovalo lastne gospodarske naprave; da bo podpiralo vsa stremjenja, ki so v skladu z njegovim namenom in bo posvečalo največjo pozornost socialnemu položaju žen in delovalo za njegov povzdig. Bavilo se bo pa tudi z vsemi vprašanji, ki zadevajo telesno in duševno zdravje narodnega podmladka. Iz teh določb je jasno razvidno, da hoče novo društvo oživeti moderno žensko gibanje med Slovenkami. Zato vabimo vse žene, ki jim je na tem, da sodelujejo po svojih močeh in zmožnostih za napredek ženstva in naroda, da pristopijo k društvu. Vsaka, ki se zanima za žensko gibanje, naj se javi; dobila bo vsaka potrebna pojasnila. Odborove seje društva so javne; dostop na sejo imajo vse članice in se jih lahko udeležujejo s posvetovalnim glasom. Dokler nima društvo svojih prostorov, bodo odborove seje v šentjakovski šoli, II. nadstropje. Prva odborova seja bo v sredo dne 30. t. m. ob 5. uri popoldne. Vsa pojasnila, osebna in pismena, pa daje vsak dan, razen sobot, nedelj in praznikov od 3. do 5. ure Alojzija Štebijevega, Ljubljana, Dunajska cesta št. 25. Dne 17. t. m. je bil soglasno izvoljen za dobo enega leta sledeči odbor: Alojzija Štebijevega, predsednica, Magda Sterletova, podpredsednica, Vera Albrechtova, Marija Debeljakova, Lidija Gorupova, Vida Jerajeva, Vida Novakova, Malči Prijateljjeva, Mara Puntarjeva, Ivana Slugova, Albina Svetkova, Helena Škuljeva, Minka Umbergerjeva in Anjuta dr. Zalokarjeva, odbornice, Vita Zupančičeva in Lea Kobalova za namestnici, I. Logarjeva in Klementina Vehovčeva za pregledovalki računov.

«Klub Primork». Naravno je bilo, da je usoda družila tudi naše begunke, posebno ono žensstvo, ki je pred vojno delovalo v naših primorskih mestih. Tako je nastal «odbor Primork», ki si je nadel nalogo, združevati v sebi žensstvo iz zasedenega ozemlja in po možnosti skrbeti za begunce. Dne 7. decembra 1920. pa se je «odbor» izpremenil v «Klub Primork», ki si je nadel nalogo, skrbeti pred vsem za siromašne srednje- in visokošolce iz zasedenega ozemlja ter podpirati posebno onemogle in bolehnne kulturne delavce. Tako je sprejel klub kulturne in človekoljuben program. V preteklem letu je razdelil klub nad 40.000 kron na podporah. V to vsoto je prišteti tudi 5000 kron, ki jih je izjemoma podaril «Klub» našemu pesniku Stritarju. Dve odposlanki «Kluba» sta se osebno peljali z večjim darom živil in s to vsoto na pesnikov dom in ste v imenu kluba ponudili pesniku pomoč, da se na stara leta preseli v domovino. Vsled rahlega zdravja je bilo to nemogoče — akcija «Kluba» pa je vedla do tega, da se je poslej za našega pesnika od druge strani vse poskrbele. Na enak način je skušal «Klub» pomagati tudi drugim kulturnim delavcem in učeči se mladini. Društvo ne dobiva sredstev z običajnim nabiranjem denarja, ampak s prireditvami in prostovoljnimi prispevki. Pred pustom je priredil «Klub» družaben večer pod naslovom «Krizantenova noč», ki je bila ena najlepših družabnih prireditev preteklega predpusta. Načelnica «Kluba» je gospa Marica Debelakova, blagajničarka Maša Gromova, tajnica Zajčeva in devet odbornic.

Književna poročila

Almanah jugoslovanskih žen. Naša pisateljica Zofka Kveder-Demetrovič je izdala lep almanah, ki naj nam podaja nekak pregled sedanjih jugoslovanskih pisateljic. «Almanah» je pravzaprav nadaljevanje «Jugoslovanske žene», ki je prenehala izhajati, ker je bilo med jugoslovanskim ženstvom premalo zanimanja zanjo. «Jugoslovanska žena» je bila prav lepa revija, ki je dostojno predstavljala kulturno delo naših žen pred svetom. Začela je izhajati med vojno ob času deklaracijskega gibanja pod naslovom «Ženski svet». Po prevratu se je spremenila v «Jugoslovansko žena» — in zdaj imamo pred seboj «Almanah». «Jugoslovanska žena» je imela med Slovenkami komaj 34 naročnic, dasi je prinašala stvari, ki so bile tudi za naše žene važne. «Almanah» stane 30 kron in je želeli, da bi Slovenke posegle po njem. Našle bodo v njem zanimive stvari. Prof. Heneberg piše o Ani Vidović, jugoslovanski romantičarki, ki se je pojavila med Ilirci kot pesnica svoje dobe. Izidora Sekuličeva, znana srbska pisateljica, ima v «Almanahu» sliko «Iz prošlosti», lep spomin na vojno. Mira Kočonda poroča o mednarodnem ženskem kongresu v Kristijaniji. Marica Nadliškova piše o Trstu. Milica Janković je zastopana z nekaj aforizmi. Adela Milčinović razrešuje v «Neučivih pismih» moderen problem moža in žene. Marija Horvatin ima lepo sliko z življenja ene iz tisočerič. Tugomila piše o borbi žene, ki se bori za rešitev. Krasne pa so «Tužaljke», ki jih je napisala urednica sama. Koroška, Triglav, Vipava, Snežnik, Postojna, Idrija, Trst, Gorica, Istra, Reka, Zader — vse to je prikazano nam v tako živi sliki in s tako toplim čustvom, da bi naj ne bilo Slovenke, ki bi tega ne čitala. Zato priporočamo «Almanah».

Slovenska stenografska čitanka, sestavil in priredil profesor Adolf Robida, je izšla v prav lečni opremi in krašni avtografi prof. Osane v Jugoslovanski knjigarni in se prodaja po K 32.—. Cena je za današnjo draginjo, z ozirom na krasen papir in prvovrstno tehnično-litografsko izdelavo prav nizka. Stenografska čitanka je bila že dolgo živa potreba vsch, ki so se učili stenografije. Njena vsebina je vsestranska, poleg lirčnih in epskih pesmi ima tudi leposlovne pisatelje prenesene v stenogram. Zastopani so: Cankar, Finžgar, Župančič, Sardenko, Askerc, Gregorčič, Prešeren, Jenko itd. Potemtakem je čitanka prava antologija slovenskega pesništva. Pa tudi znanstvene razprave in narodopisne črtice so našla prostora v čitanki. Knjiga se opira tudi na našo novo domovino in na srbsko zgodovino in prinaša na prvih desetih straneh stenograma samo domorodne in domoznanstvene sestavke. Prav dober in informativen je članek o razvoju in zgodovini slovenske stenografije, ki bo služil vsem, ki se zanimajo za tesnospisje. Trgovske šole imajo zadnje polo knjige na razpolago kot strokovno čtivo: kreditna pisma, kupno pogodbo, pobotnico, odstopno pismo itd. Prof. Robida se drži v stenogramu strogo četrte (nove) izdaje Novakove stenografije, ki mu je knjigo tudi kot dovršitelju slovenske stenografije posvetil. Knjiga je sestavljena tako, da jo rabijo lahko srednje, trgovske in meščanske šole. Ob koncu korespondenčnega pisma bo knjiga izborna služila za poglobitev in dovršitev učne snovi, ob pričetku debate pa kot ponovilo. Knjiga in misel Stenografske čitanke je pri Slovencih prvi to z a d e v n i poizkus in se bo gotovo prav dobro obnesla tudi v praktični uporabi.

JADRANSKA BANKA

SPREJEMA VLOGE NA HRANILNE KNJIŽICE, ŽIRO IN DRUGE
VLOGE POD NAJUGODNEJŠIMI POGOJI.

PREVZEMA VSE BANČNE POSLE POD NAJBOLJŠIMI POGOJI.

BEOGRAD

CELJE

DUBROVNIK

KOTOR

KRANJ

LJUBLJANA

MARIBOR

METKOVIĆ

OPATIJA

SARAJEVO

SPLIT

ŠIBENIK

ZADAR

ZAGREB

TRST, WIEN

POSLOVNE ZVEZE Z VSEMI VEČJIMI KRAJI V TU- IN V INOZEMSTVU.

MODNI SALON
DAMSKIH KLOBUKOV
MARIJA GÖTZL

LJUBLJANA

ŽIDOVSKA ULICA ŠT. 8

PODRUŽNICA ŠTEV. 7

Trgovina z ročnimi deli
in njih potrebščinami

Toni Jager-Černe & Ko

Ljubljana, Židovska ulica št. 5

Moderne risbe in vezenje za
obleke — Dela v ažuriranju,
plisiranju, tamburiranju — Izde-
lava zastorov, prtov in dru-
gih ročnih del — Zaloga čipk

Trgovina z ročniki deli
in njih potrebščinami

Anton Japel-Cerin & Ko

Ljubljana, Ežovska ulica št. 5

Moderno riše in vesanje za
obleke - Dola v skrinjanju
pisanju, lampiranju - izde-
lava zaslovi, pravi in dro-
gih ročnik del - Zaloga cikor

MOBILNI SALONI
DAMSKIH KLOBUKOV
MARIJA GÖTZL

LJUBLJANA
EŽOVSKA ULICA ŠT. 5
POŠTANSKA ŠTEV. 748

